

Инвестпроектар - кардик

Дагъустан Республикадин Гъукаматдин Председатель Артем Здунов рөгбөрвиллик кваз регионандагы инвестпроектар кылиз акъудунин месэлдай совещание хана. Идан гъакъиндай "Лезги газетдиз" РД-дин Кыилин ва Гъукаматдин Администрациядигын пресс-къулгүлгүди хабар гана.

Кыилди къачуртла, совещанинада вад проектдиз килигна. Ингье абур: Новолак районда "Зи Дагъустан" агропарк, Махачъала шегъердин Ленинкент поселокда теплицайрин "Агромир" комплекс арадал гъун, "Шушшедин чунар гъасилун ва абуруй шейэр гъазурун", Каспийскда "Полиэтиленар гъасилдай ва гъядай производство кардик кутун", Махачъала шегъердин Ленинский комсомолдин паркуна "Күд патаз тамашдай чарх" аттракцион ачухун.

Республикадин Гъукаматдин Председателдин гафаралди, и инвестпроектар кылиз акъудун гъа нахтунда са шумуд министерствоңдин гъучивилик хүн лазим я.

РД-дин карчиллин ва инвестицийирин рекъяй Агентстводин руководитель Гъажи Гъасанова республикадин мулкунал а проектар кылиз акъудавай гъалдин гъакъиндай малумат гана.

Иккя, "Агромир" проектдал аласлу яз, санлай къачурла, 10 гектардин майдандал йисан кылий-кылди помидорар ва афнияр битмешардай алай аямдин теплицайрин автоматламишнавай комплекс эцигун къалурнава.

"Шушшедин чунар гъасилун ва абуруй шейэр гъазурун" проектдин серъятра аваз лап цийи жуърейрин технологияришлемешнундай, шушшедин чунар гъасилдай, гъульчунлай абур промышленность патал

композитный материалдиз элкъульдай алай аямдин автоматламишнавай завод эцигун пландик кутунва. "ДагПолимер" ООО-ди Каспийскда полиэтиленар гъасилдай ва гъядай производство кардик кутун планламишнава. "Зи Дагъустан" автопаркунуз талукъ проектдал аласлу яз, къалахдин 7 агъзур чак тешкилун фикирдиз къачунва.

Махачъалаада күд патаз ташдай чарх кардик кутунин проектдиз талукъ малуматдихъ яб акалунади, Артем Здунова къват! хънвайбуруз и месэладай общественостнин яб акалунар тешкилун ва и объектдин чарасувлиз талукъ яз агъалийрин фикирар гъихтинбур ятла чирун меслти къалурна.

Совещанидал проектар кылиз акъудуниз талукъ важибул месэлэяр къарагъяна. Гъурушдин иштирекчийри абур веревирдна ва гъядай рекъяр тайинарна. Премьер-министрдри талукъ тир министерстворин ва ведомстворин кыле авай касириз лазим тир тапшуругъар гана.

Совещанида РД-дин Гъукаматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Гъажимегъамед Гъусейнова, Дагъустан Республикадин Гъукаматдин Председателдин заместитель - республикадин хуруун майшатдин ва недай сүрседдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимова, са жерге министерстворин, ведомстворин, муниципальны тешкилтратин руководителри, проектар кардик кутун теклифай касари иштиракна.

Ери - Эвелимжи чкадал

11-февралдиз РД-дин Гъукаматдин Председателдин заместитель - РД-дин хуруун майшатдин ва сүрседдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимова республикадин яшайишдин идараириз некъедин ерилу продукция гүнин месэлайриз талукъарнавай совещание кылында тухвана.

И месэла веревирд авунин къалахда РД-да авай Роспотребнадзордин территориальный управленидин руководитель Элеонора Омариеевади, РД-дин Россельхознадзордин руководитель Къурбан Рамазанова, госветнадзордин управленидин отделдин начальник Гъажимегъамед Азаева, Дагъустандин ветеринариядин къуллугъдин руководитель Мегъамед Шапиева ва "Республикадин ветеринариядин лаборатория" ГБУ-дин ветеринариядин сертификациядин отделдин начальник Абдурагъман Абакарова иштиракна.

Гъялзаяй месэладиз талукъ яз Абдулмуслим Абдулмуслимова къейдна хын, алай вахтунда Дагъустандин руководстводи республикадин мулкунал маса гүзай недай-хъвадай продукциядин хатасувзатал гъи хъсанарунин месэлдиз къетлен фикир гузва. Кыилди къачуртла, Махачъаладин, Каспийскдин, Буйнакскдин, Дербентдин ва маса шегъеррин чирвилер гудай ва сагъламвалинни профилактикадин идараириз ачухзавай некъедин продукциядин ери мукъудивди ахтармишнин чарасувзатал арадал атанва.

Гъа са вахтунда РД-дин Гъукаматдин вице-премьерди некъедин халис продукция гъасилзаяй дагъустандын терефни хүн чарасуз тирди къейдна, гъиклайтла, хейлинбурувай республикадин гъизвай къалл

продукциядин экологиядин жигъетдай михын продукциядин къиметрин арада еке тафават авайвилля, яшайишдин идараириз гүн патал савда ийдайла, конкуренциядиз дурум гуз жезвай.

"Республикадин руководстводи а кардиз интерес ийзва хын, чи школайриз, аялрин бахчайриз ва большинциариз анжас ерилу недай-хъвадай продукция гүн лазим я. Идахъ галаз алакъалу яз, Роспотребнадзордин, Россельхознадзордин ва ветеринариядин къуллугъирин векилрикай комиссия тешкилунин къарап къабулнава. Абур яшайишдин идараириз гүзай некъедин продукциядин ери ахтармишнунал машъул жеда".

Мярекат кылын физвай вахтунда веревирд ийзва месэладай чин фикирар са жерге иштиракчийрини лагъана. Совещанидин эхирдай Абдулмуслим Абдулмуслимова жавабдар касириз къарагъярнавай месэладин жигъетдай сифте нубатдин серенжемар къабулнин тапшуругъар гана.

дик кутада. Военный къуллугъчиар патал вири жуъредин къулагъилер тешкилун республикадин везифе я", - лагъана Артем Здунова.

Рикъел хин, алатай йисан аррелдин вацран эвэл кылера РФ-дин оборонадин министр Сергей Шойгуди Каспийскдин флотилия Астрахандай Дагъустандиз акъудавайдакай хабар ганай. 2020-йисан эхирралди Дагъларин улкве-да флотилиядиз талукъ вири объектар эцигна ақалтларун пландик кутунва.

Комплекс эцигда

"Лезги газетдиз" РД-дин экономикадин ва территориляр вилгүтүхүнин министерстводин пресс-къулгүлгүди хабар гайвал, "Агромит" ООО-ди Дагъустандын як гъялдай комплекс эцигун пландик кутунва. Чешмедин делилралди, объективдин эцигунрин къалахариз 270 миллион манат пул чара ийизва.

Алай йисан январдин эхирра проект РД-дин Гъукаматдин теклифна.

Комплекс 5 гадин майдандал эцигдайвал я. Проект кылизы акъудунин нетижада республикада къалахадай алаба 112 чак тыйда жеда.

Гележегдин комплексди ийса 7,2 агъзур тонндин агақына күльвава ири карч алай гъайванрин як гъялда, 240 тонн дулдурмаяр ва 480 тонн верчериин продукция гъасилда.

Күмек гана

Са къадар вахт идалай вилик Дербентдин агаалияр тир Зумрият Гъамзатовади ва Энвер Абдуллаева шегъердин къил Хизри Абакаровай чиз яшайишдин къвалер къачунин карда күмек гүн талабнай. Мукъвара Дербентдин мэр абурух галас гурушиши хъана ва мергъяматлувиллин фондунин такъатрих абуру къвалер маса къачузвайдакай хабар гана.

"Лезги газетдиз" шегъердин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гайвал, Энвер Абдуллаеван хизандын ирид касава. 1976-йисуз ам яшайишдин къвалер къачунин нубатда акъвазна. 1986-йисуз ам набут аялар чехи жезвай хизандын сиягъидик кутуна. Къанундал аласлу яз, ихътин хизандын къвалер са нубатни аваҷиз чара авун лазим тир. 2009-йисуз суддин къарадалди Дербент шегъердин администрация Э.Абдуллаевас яшайишдин къвалер чара авуниз мажбурна. 2014-йисуз администрацияди суддин къарадарин са пай кылиз акъудна. Энвер Абдуллаеван хизандын цийи къвалер маса къаҷуз күмек гүнлди, Хизри Абакарова суддин къарап тамамдиз кылиз акъудна.

Зумрият Гъамзатовадин хизандын набут аял чехи жезвай. Амни къвалер къачунин нубатда акъвазна саки 18 йис тир.

Надир нотаяр кана

4-февралдиз Москвадин юкни-юкъва цай күнин нетижада Дагъустандын тівар-ван авай композитор Готфрид Гъасанован концертдин надир нотаяр кана.

Никитский бульварда авай 12-нумрадин къвалери къур цүн ялавар дараматдин са шумуд мөртебада къекъвена. Цай машъыр дирижер Юрий Башметан рушан хусисят тир вад лагъай мөртебада авай квартирада тоқдилай къуна. 8 каса телефон күйли и бедбахтилип талукъ яз уголовный деле къарагъярнава.

Дмитрий Гринченко къейд авурувал, цай къур чавауз Юрий Башметан рушан Ксения Башметан квартира, ана авай музыкадин алатарин кваз, михыз кана. Амма, адлан гафаралди, дирижердин руша, нотаяр кунихъ галаз алакъалу яз, иллаки гәзәр дарихвалавай.

"Цу Дагъустандин композитор Готфрид Гъасанован концертдин надир нотаяр тергна. А концертдин музыка лагъайтла, Ксенияди Сочида тамамарун лазим тир", - баян гана Урусрин концертин агентстводин директорди.

Къейд авун лазим я хын, Готфрид Гъасанов Дагъустандин пешекар музыкальный культурадин бине кутур, урусрин ва классический музыкадин эсерар пропаганда авур каса яз гъисабзайди я. Ам Дагъустандын театрдин музыкадин жанрайрин сифтергэн эсеррин автор я. Ада аялрин балет "Къарагач", "Хочбар" опера, "Айғази", "Асиятан мульбъубат" тамашайриз манияр ва маса шейэр теснифа.

Мадни алаба хъувун герек я хын, Москвада Никитский бульварда авай ирид гъавайрин къвалер гәзфбуру "Гъетеринди" яз гъисабзайди я. Советтин девирда жуъреба-жуъре ийсара а къвалера вилик-къилик квай ксар яшамиш хъана. Гила а къвалера квартираяр авайбурун жергедик оперный манидар Любовь Казарновская ва актриса Ингеборга Дапкунайтэ акатзава.

Къетлен гъучивилик

РД-дин Кыилин ва Гъукаматдин Администрациядин пресс-къулгүлгүди хабар гайвал, Дагъустандын Гъукаматда Росгвардияда ва Каспийскдин флотилияда къуллугъязавайбуруз яшайишдин къвалер эцигун патал Каспийскдиннин Махачъаладин сергъятра авай азад ва хийирлудаказ менфят къачун тийизвай чилер желб авуниз талукъ месэлайтара.

Республикадин премьер-министр Артем Здунова къейд авурвал, Росгвардияда ва Каспийскдин флотилияда къуллугъязавайбуруз патал тайинарнавай вахтунда яшайишдин къвалер эцигунин месэла къетлен гъучивилик кутунва. "Месэла тек са къвалер эцигунанди ақалтлар. Абурун мукъварив мектеб, поликлиника, ясли-бахчаяр ва яшайишдин маса объектарни кар-

Халкъарин дуствал

Нариман ИБРАГИМОВ

ДУНЬЯДА вишералди халкъар, миллелтар ава, замма вирибуруз чин кылдин пачагълугъар, республикар хънан. Жуъреба-жууре себебиз, шартлариз, девиррин гъллариз килигна, хейлин миллелтар маса пачагълугъарин къяюмвилек акатна. Дуньядин тарихдай аквазвайвал, инсанди, халкъари гъмиша азадвилек еримишина, замма и азадвал, аслу туширвал, бубадилай къвездай ирс хъиз, регъятдиз гъвле гътгавай эменини тушир. Азадвал патал датлан да явеярни кылы физвай. Гъа са вахтунда дявейрик къунширин чилер кын, маса халкъар мұтыльгъарун, абурун девлеттин иесивал авун патални цай кутавай. Мисалар кълмай къван ава.

Чилерал лап зурба пары империяр, пачагълугъар хънана, замма къе абур амач. Абурун чкадал маса государствояр, республикар арадал атана. Чаз лап хъсандиз чизвай Советтин Союзни чүрнана.

Хейлин политики, тарихчидар гысабазавайвал, зам чукунин бине КПСС-дин ЦК-дин Генеральный секретарь Никита Хрущева кутуна. "Культ личности" русвагъдай амалралди ада государствоин къуруулушда чехи къуллугъар авур, улкве вилек фин патал еке зегъметар чыгур касриз кар къуна. Ихтил сиясатдин нетижада СССР-дивай Китай, Югославия къерек хънана. Венгрияда, Чехословакияда халкъар бунтариз экъечина.

1956-1958-йисара Н.Хрущева Крым - Украинарадив, Ставрополдин крайдик квай Наурский ва Шелковский районар Чечено-Ингушетиядин Республикадив вахканна. Гъа и жуъредин къараар ада мадни къабулана. Къе абурун гъи терефдихъай ванзаватла, чаз ачуходиз аквазва.

Гъалдарзавайбурун аскерар тежен

Гзаф миллелтирай ибарат государство идара авун, вири халкъар разивилек гъйдай сиясат тухун, гъар са региондиз, халкъдиз вилек фидай, хъсандиз яшамиш жедай шартлар тешкилун ретьят кар туш. Гъвиляй ара-ара гъавурда тақыр, къизгъинвилерал гъизвай душушарни жезва.

Государствоин тухузувай сиясатдал нарази инсанар гъмиша авайди я. Амма вичин милли истемишнан кылиз акъуд лугъуз, яракъ гъилеваз гъкумдиз акси экъечун гъар кткана жезвай крат туш. Гъелбетда, алатай асирин тарихдай аквазвайвал, ахътин бунтар садрани аксибурун хийрдиз акъятнан.

Алай вахтунда гзафбуруз малум делил я, США-дин, Рагъакидай патан капитализмдин улквейрин сиясатдин къуруулушри, институти Советтин Союз чуклурун патал ийсааралди къвалахна. Абурун алчах мурадар къилизни акатна. Чи улкведин кылиз аттай Горбачев, Ельцин хътингинур хәнивилин гъерекатар себеб яз. Исятда ислэгэе улквейра къыл тваз, абурун чин къайдаяр, истемишнан илтилиз къланзайбурун кими жезвач. "Чна демократия, луквиле авай инсанриз азадвал гузвойдай я" лугъуз, США-ди ва адан гъилибанр гъыхтин алчах сиясат тухузуватла, чаз виллералди аквазва. Афганистан, Ирак, Ливия, Сирия, Украина... түмил акуна, гила ислэгэе ва жуърэлту Венесуэладал гъавалат хънана. Ультиматумар малумарзана. Халкъди сесер гана хъянавай президентдиз къуллугъдилай кважа лугъузва. Анал чин, чиз къуллугъдай итим эцигда, тахъйтла, улкведин къушунар рекье твада лугъузва. Ингъе, гъыхтин демократиядин, азадвилерин иесиляр ятла вири дуньядин агъавал ийиз къланзайбурун. Чакдин, гражданлини дявяр къурмишнавай улквейра реквизвай ағзурралди инсанар абуруз төвтөвэрнай туш.

Ихтил законы, инсансувилини сиясатдиз акси акъваззавай Россиядин Федерациядихъ галазни абура бягъсина ава. Советтин Союз хъиз, Россияни чуклурин къланзай планар кылиз акъат тавурла, гила чи улкве гъар са камуна киеве тваз алахънава. Абуру, винидихъ тъварар къунвай улквейра хъиз, чи государствоин къенепатан чин чуру мурадар кылиз акъудиз күмек гузвой хайнар жағурузва. Абуруй садбүр къеcepатан улквейриз катнаватла, хейлинбүрү чинеба къвалах гилани тухузва.

1990-йисарин эхирга Кеферпатан Кавказда дядевин гъллар арадал гъунинки гъа "хахайрин" пай ква. Гъиликни Чечен Республика къачуна. Хъсандиз чизвай хъи, ина гъкумдилай наразибүр, садалайни аслу тушир къилдин государствоин тешкилдай фикирдиз алайбурун гзаф я, гъвиляй дяведикни цай кутаз жеда.

Гъеле 1930-йисарин юкъвара Дондал алай Ростовда дидедиз хайва ахла бубайрин ватандиз хтай писатель Хасан Исраилова Чечен Республика Союздикай хкуддай алахънар авунай. Къве сеферда дустагъра гътатай и кас вичин фикирдиз пары къеви тир. 1940-йисуз ам, вичин квятанавай дестеярни галаз, яракъ гъилеваз Союздин гъкумдиз акси экъечина. Ада умуднавай хъи, вичин тереф Кеферпатан Кавказдин республикарин халкъарин хъуда. Исраиловаз, Германиядин империядин мандат газ, Кавказдин халкъарин Федеративный Республика тешкилиз къланзай. И кар себеб яз Иосиф Сталина чеченчи, гъбурук акатна, ингушар, кабардинар, балкарар ва маса халкъарин Къазахстандин, Къиргизистандиз, Узбекистандиз акъуднай.

Чечен Республика Исаилован фикирар риклерин хузывайбүр амай къван! Абурук государствоин кылиз атанвай Ельцинан "квевай иливариз жедай къван аслу туширвал, къилдинвал къачу" лугъудай гафари мадни гъввес кутуна. Джохар Дудаева Чечено-Ингушетиядин чкадал Чечен Республика-Ичкерия тешкилнавайдан гъакъиндай малумарна, Россиядин Федерациядин гъкуматди ам тестикъарначтлани. Ахла къецепатай къвездай ва Россиядин бязи политики гузвой пулары къил элкъурнавай Дудаеван, З. Яндарбиеван, А. Масхадован, Д. Умарован, Ш. Басаеван гъкумдиз акси гъерекатар себеб яз, Чечениндин халкъдин къилдин дядевин тупари къукъумарна. Са тахсирин квачир вишералди ислэгэе инсанар телефон, къваливай-къавай хъана.

Мусибатдин гъа вакъиарни тарихдиз фена. Россиядин Президент В. Путинан алахънар себеб яз, къе государствоин пайгардик кваз вилекди камар къачуза. Гъайф хъи, чи улкведин агалькъунари бязибурук ажугъ кутава. Иллаки чин алчах планар

Инкъилабдин женгчияр Зулумдин къурбанд

СОВЕТРИН Союзда 1930-йисар лап сакасынан сакасынан ташкынлар, нахъявилик ризе рехъ гайибүр, улкве, халкъ патал чин чанарни тайиф татана, инкъилабда, граждан дядевида иштиракай, партияди чел ташпуршилай гъвар са кар намуслувиледи кылиз акъудай, Ватандиз вафалу хайи газа инсанар, "халкъдин душман" лугъудай тагъма илиттана, къирмишайбүр хъана. Гъа и жуъредин гъахъсувилини къавузардик гъа чавуз Дагъустандин транспортдин ва рекъерин управленидин начальник **Гъажимет САФАРАЛИЕВИ** акатна.

Ярки дерейра Цлахърин хурунвияр лежбэрар, малдаар, сенятикар тир. Вириндахъ галас санал Алиметани вичин чехи хизан хузывай. Цүд касдиз ризки, сурсет, алуқайдай акъакъарун регъят кар тушир. И вахибул карда адан къумекчияр къумбүрдада ақвальзай рухважни тир - сифтедай чехибүр - Сархав, Гъажимет, Магмуд, ахла абурун гүгъульналаз къвездай стхаяр, вахарни.

Гзафбур хъиз, Гъажиметин Бакудиз акъатна. Нафтадин мяденриз, еке карханайриз зегъметчи, къуватлу гъилер гекрэвай шегъердиз. Цүсадад ийсавай жавандилай вуч алақъда къван? Девлетлу касриз батраквал, шаклуртал авун. Гъельбетда, гадади къатлазвай хъи, са нин ятлан къале югъди-ийфи къвалахуналди вичивай дүздакас къил хузыз жеда. Ихтил истисмадин гъалдай экъечун патал жувни алахъна къланда. Сифте нубатда ада вичи-вичи урус ва түрк чалар, гъарфар чирна. Ахла ктабриз итих авуна. Къелиз чинин тиртана, азад декъычайр хъанмазди, Гъажимет инаи-анай вичин гъиле гътатай ктабар къелиз алахъдай. Мумкинвал хъанмазди, ам Бакуда училищдик экъечина. Гъайф хъи, ана эхирдади къелиз хънан: я пул, я недай са къас фу гътавачир. Аму-къайди фялевал авун хъана.

Нафтадин мяденра Кавказдин вири халкъарин векилри зегъмет чыгъвазай. Къвалахадин шартлар эхиз тежедайбүр тир. Суткада 14-15 сятда къвалахун, баракра яшамиш хъун, бегъем мажиб тун тавун, рабочий сагъамвилин къайгъуда тахъун, хузиинри, клан хъанмазди, фялеяр къвалахадилай чукурал... Истисмадилин ихтил гъаларихъ галас рази тушир, ва къенкъечи фикирал алай савадлу рабочий фялеяр зулумкарриз акси къвалах тухунал, къвалахадин шартлар хъсанардай истемишнан авунал желбазавай. И жавабдар ва хаталу гъерекатик цүвад ийсавай Гъажиметин экъечина. Фялеяр гъавурдик кутун, забастовкайриз акъудун, чехи юлдашрин тапшургъар тамамарун - икъ Гъажимет, вичизни са артух хабар авачиз, инкъилаби фялейрин жергейик акатна.

Октябрдин инкъилаб гъалиб хъана. Дагъларин улкведин большиевикрин гъукъумдиз тестиклини. Амма им тамамвиледи гъалиб хънан лагъай чал тушир. Урушатдин пачагъдирин генералри Деникина, Бичерахова, къецепатан интервентрин къумекни галаз, Дагъустандын гъукъумдин къевдай Яру пайдахадиз хкуд хузывай.

Къе Сафаралиеван невейри халкъдин майшатдин гъар са хиле гъакъисагъивиледи зегъмет чыгъвазва. Абуру чин баркаллу бубадин 125-йисан юбилейни лайихлудакас къейдда.

1920-йисан эхирга Гъажимет Сафаралиев Самур дередиз рекъе туну. Ахъцегъ округдин исполнкомдин председателдин везифаир хиве гътатай касди сифте нубатда яшайишдин, культурадин месэлэйриз фикир гана. Жемятириз, жэгъилриз мелериз теклифиз, абуру общественный краал жел ийиз, зурба эцигинар гъиле къуна. Икъ садсадан гүгъульналаз округдин центрада клубдин, болницидин, электростанциядин дараматар ишлемишиз вахкана. Ахъцегъ къилин къчайра къван туну. Хузырда культурадин идараир ачуна, мұкътвэр эцигна. Идал къевдади ада Альбула исполнкомдин председателвиле къвалахнай, азад дагъвийриз сифте нубатда вуч герек ятла малум тир. Гъеле алатай девирдин таъсирик кумай дагъвияр цийи гъукъумдихъ, жезвай азадвилерхъ, хъсан яшайишдин мумкинвилерхъ агъадайвал, еке къвалах тухвана, аквадай хътиң имаратар, края арадал гъана къланзай. И четин ва вахиблу везифаир Сафаралиева, кардин гъавурда аваз, кылиз акъудна.

1930-йисарин сифте кылер мадни чентирбүр хъана. Хузырда колхозар тешкилзайвай, школяра кардик кутазвай. Цийи умъурдиз, къурулышдиз акси къуватар, дестеярни аваиз тушир. Гъа и жуъредин гъахъсувилини къавузардик гъа чавуз Дагъустандин транспортдин ва рекъерин управленидин начальник Гъажимет САФАРАЛИЕВИ акатна.

Ярки дерейра Цлахърин хурунвияр лежбэрар, малдаар, сенятикар тир. Вириндахъ галас санал Алиметани вичин чехи хизан хузывай.

Цүсадад ийсавай жавандилай вуч алақъда къван? Девлетлу касриз батраквал, шаклуртал авун. Гъельбетда, гадади къатлазвай хъи, са нин ятлан къале югъди-ийфи къвалахуналди вичивай дүздакас къил хузыз жеда. Ихтил истисмадин гъалдай экъечун патал жувни алахъна къланда. Сифте нубатда ада вичи-вичи урус ва түрк чалар, гъарфар чирна. Ахла ктабриз итих авуна. Къелиз чинин тиртана, азад декъычайр хъанмазди, Гъажимет инаи-анай вичин гъиле гътатай ктабар къелиз алахъдай. Мумкинвал хъанмазди, ам Бакуда училищдик экъечина. Гъайф хъи, ана эхирдади къелиз хънан: я пул, я недай са къас фу гътавачир. Аму-къайди фялевал авун хъана.

1932-1937-йисара Сафаралиеван гъузчилик кваз илгизвай Россиядин Федорациядихъ галазни чентирбүр хъана. Хузырда колхозар тешкилзайвай, школяра кардик кутазвай. Цийи умъурдиз, къурулышдиз акси къуватар, дестеярни аваиз тушир. Гъа и жуъредин гъахъсувилини къавузардик гъа чавуз Дагъустандин милициидин начальниквиле къвалахнай. Са къвалан вахт алатнай, вичин къваладив рикливай, кардин гъавурда аваз, кылиз акъудна.

Вахт муракабди тир. Республикада арадал гъизвай цийи-цийи ведомствойра, идайра къваладай пешекарар, колективирин кылы акъаздада регъберар авачир. Гъавилай кар алақъдай, тежриба авай късал жарабадар къуллугъарни ихтибарзайвай. Санан къвалах пайгардик кутурла, ам гъясядта маса идарадин кылы эцигзайвай. Гъа икъ, Гъажимет Сафаралиева Дагъустандин алақъадин управленидин начальникдин, ДагъЦИК-дин секретардин, Дагавтодортранспортдин начальникдин везифаир тайна.

1937-1938-йисар Сафаралиеван гъузчилик кваз илгизвай Россиядин Федорациядихъ галазни чентирбүр хъана. Хузырда колхозар тешкилзайвай, школяра кардик кутазвай. Цийи умъурдиз, къурулышдиз акси къуватар, дестеярни аваиз тушир. Гъа и жуъредин гъахъсувилини къавузардик гъа чавуз Дагъустандин милициидин начальниквиле къвалахнай.

Гъайф хъи, 1937-йисан декабрдиз "Нажмудин Самурский къилевай буржуазиядин миллиетивилдин дестеддин" иштиракчи я лугъудай тахсир кутуна, Гъажиметни дустагътара 1939-йисан 20-сентябрдиз Кеферпатан Кавказдин военный трибуналдин къарардади азад 10 икъ кар атлана. "Тахсир" хиве таъзай хъайи касди саки къве ийсуз силисчийрин зулумар эхнай. Халкъ патал хъсан гъиле края авур ялавлу хъа дустагъдиз тухвай пуд ийкъалай кутягъ хъана. 1956-йисуз, са тахсирин квачиз, зулумрик акатай гзафбур хъиз, Сафаралиеви бүйтэнрикай хкуд хузывай.

Къе Сафаралиеван невейри халкъдин майшатдин гъар са хиле гъакъисагъивиледи зегъмет чыгъвазва. Абуру чин баркаллу бубадин 125-йисан юбилейни лайихлудакас къейдда.

Афганистандай советрин күшунар ахъудна - 30 йис

Гъилевай йисуз Афганистандай, а улкведен талабуналди, "интернациональный бурж" тамамариз аниз рекье тур чи күшундин частар ахъудайдалай инхъ 30 йис тамам жезва. Дульядин хейлин СМИ-рин векипри гила шагыйдвалзайвал, афганви агъалийри, гъелбетда, адетдин инсанри, советрин аскерар анжак хъсан терефрихъяй рикел хизива. Америкадин аскеррин пацук акатна, экономика, культура, дуланажагъ, сагъламвал арадал хиз тежервал тартибдикай хкатнавай, гилани секинвал авачир и улкведа вуж дуст, вуж душман ятла, гила гысснавайди раижазва.

Вишералди чи жегъиль чанар ина пуч хъайидини, цудралди къегъалприз Игтилини тіварар гайдини, гзафур инвалидар яз хтайдини рикелай алудна қландач. "Афганистан тіл", кудай къель хъиз, чи дамарра ама.

А вакъияр, абура иштиракай қасари хъиз, садани рикел хкидак. Чна а вакъиярин иштираки, афганвири Союздин Дербентдин отделенидин кылле авай юрист, бажарагълу писатель Сардар АБИЛАН (МЕЖИДОВАН) рикел хкунар чапзана. (Абура чна адан "Къве дидедин хва" романдай къачунва).

Мерд АЛИ

Сардар АБИЛ

Афганистандин рекъера

Вацла

...Абид экунахъ фад ахварай аватна. БТР-дай къецел экъечина, ада къуд патас вил вегъена. Къвалавай Чиргъ-чайдиз ушшар, акъван чехи тушир вац физвай. Ракъинин нурари дере михъиз экъ авунвай. Вацун къередавай цвельин тарари пеш акъудиз башламишнавай. Абид вичин дасмал, запун ва, гынин физ хъайти, вичин дуст хъанвай автомотив къачуна, вацухуди экъична. Цин къереха цив-цив ийз къувъзвайцин нүкълер акула, адан рикел хай хуър хтана. "Им чи хувера, живер цірана, къанаврин къерехиз хъили цукъвер акъатзавай, таму-тара пеш гъизвай, чумалин ва пінинирин тарари цукъ акъудавай, гъакын гъвергъверар акъатзавай вахт", - фикирна ада. Ам вацуз мукъва хъана. Вац, гъэзгу хъиз, михъ тир. Фадлай жендек чукъун тавунвай Абидаз ихтигин мүмкинвал ахъайиз қлан хъанач. Ада вацлук экечүн патал са далпа жағъурна. Венгрияда амаз, рик ацукуна, къуллугъ күттинг хъайила алуқда лагъана, къачур трусиш аламаз, амай парталар хтүнна. Афганистандиз гъахъайдалак күлухъ аскериз қландаивай жендекар чукъудай мүмкинвалер хъанвачир. Трусиш алайвал жендекдик квал кваз акуди, Абид трусикин жиричин тірамвиллиш тамашна. Жир авайвал трусикин гөрт чулауни лацуval акахънавай чан алай күлүн гъашаратри къунвай.

- Нетлер!.. - зегъле фена Абидан. Ада, юкъвахъ къван циз гъахъна, тадиз трусиш хтүнна. Са шумуд сеферда ам запун ягъиз, цик кутаз-хұдиз, чукъуз алахъана. Нетлер хкатна күттинг жедайлай тушир. Эхир, са мурдад затұнхъ тыйл галукъай къайдада, ада трусиш вацуз гадарна, вичини вацун зарбун хадарна, сирнав ийз башламишна. Къайи це адай яргъалду дурум гуз хъанач. Экъечна, вичин къилиз-къавчиз запун яна, амад сеферда циз тъхъ хъувана, чукъхена, парталар алай чқадал хтана, абура ахлукъна, тадиз вичин БТР-дин патав хъфена.

Гъа и экунахъ фад батальондин командир майор Яровых, мад са вводни къачуна, афганрин са отделенини галаз, 7 километрдин мензилдиз-машинривай физ тежер хуърүз яхдиз хаж хъана. Ийфиз и хъурай са яшул афганви чин хуъре са кваде яракъламиш хъанвай душманар квади хъанвайдакай хабар газ атана. Хуърүз атакайла, душманри са квади гүллө гуз егечна. Им гъа афганвиди луғузтай, душманар квади хъсанай чка тир. Женг акъван яргъал фенач. Комбатдин байрұгъалдали чи аскерри душманри квади хажиз тунач. Абуруй са пай дагъдиз катна, пуд касди гъа чқадал чан гана, къуд кас есирвиле куна. Душманривай вахчур яракътар есирда къурбурун күлап күттунна, абури вилек кутина, қавай фидай дүрнайрин циргъ хъиз, аскерар дагъдал агақайла, күлап алай пар вахчуна, есирдайвайбур афганрин командирдин ихтиярда тұна...

Кафиркъала

Вири хтана квади хъайдалай күлухъ, ківенківе къве танк аваз, гъулгыннал афганрин аскерар авай БТР-ни алаз, күшун цийи райондиз рекье гъятна. Абура Гиндукуш тівар алай дагъдин дередай виниз Бамиан шегъердиз хаж хъана. Бамиан шегъердиз гъахъайла, са пата къакъан ва асклан, гъар жуъре квадар гъалтазавай, мукъуп пата къакъан тик дагъ авай. Халъкари, квадар гъекъеңиз, машинар къвез-вай рекъин къве патан ақъвазна, аскериз гъилер югъуриз, са бязибуру, пайдахар къилел хажна,

галтадиз, шадвалзавай. Колоннадин къилевай танк, и рекъер фадлай чизвайди хъиз, са гынин ятланы зарб кваз катзавай. Машинар вири сад-садан гүгъуналлаз хаж хъана, шегъердин чаппа пата дүзен чурап ақъваз хъана. Инал афганрин са полкунин командирни аскерар квади хъанвай. Полкунин командир п/п-к Редъка, БТР ақъвазнамазди, машиндай хқадарна чилеп эвична. Афганрин командир, чин аскерин юкъвай экъечна, п/п-к Редъкадин патав атана. Абура, фадлай такунвай къеви дустар хъиз, къужаҳра гъатна. Аскеринни сада-сада танишвал гүзай. Абид БТР-дай экъична, къуд патаз тамашна. Инлай Бамиан шегъер капун юкъвал алай хъиз ақвазвай. Яргъай Гиндукуш дагъдин живер аламай күкүшар чир жевзай. Шегъердин гүнне пата авай дагъдин тик къвалан чина къве зурба инсандин шикилар (статуя) атанавай. Къваларихъ са шумуд гъавадин квадарин даклариз ушшар тілекенар аквазвай. "Яраб ибур инсанар яшамиш жевзай чаяр я жал?" - Абид, мятгелт яз, аниз тамашиз ақъваз хъана. Ада вичин патав пропорщик Эфендиев Эфенди гынкіл атанатлани акунач.

- Заз килиг, юлдаш сержант! - байрұгъудан ванцеп лағына Эфенди. Абид вичихъ экъіненмаз, гылевай фотоаппаратдин кноңкадал түб илисна, шикил яна.

- Эфенди! - шад хъана Абидаз. - Вун гъинай, и чаяр гъинай?

- Күн и шегъердиз гъахъайда, квехъ галкайди я. И ийкъара чун мұкъу дереда операцияда авай, - лағына, Абидаз гын яна. Къедни къужаҳра гъатна.

- Яда, Эфенди, атлабур вуч чаяр я? - Абид яргъай аквазвай дагъдин къвал къалурна.

- Абура вуч чаяр ята, атанал чи командирдиз афганрин командирди ихтилатзана. Ша чнани яб гүн, - лағына, Эфенди Абидаз теклифна.

Афганрин командирди, күлухъ мад са клемет! аскерарни галаз, квачел ақъвазна, лап ашкъидивди Бамиан шегъердикай таржума ийзизвайдан күмекталда чи командирдиз сүльбетзавай...

- Атла къвалак атанавай къве статуя па абурун къваларихъ галай квадер хътинг чаяр Будда диндин лап дегъ замандин килиса, Бамиан гъа вахтунда будпересрин монахрін зурба макан тир. Са бази алимири а дин Китайдиз, Кореядиз, Япониядиз, Тибетдиз, Монголиядиз ва маса улквейріз гъа и Бамиандай чқайдай я луғузва.

- Статуяр квадарин гынкъанвал гъыкъанвал я? - хабар къуна яб гүзвайбурукай сада.

- Занг-Каль тівар алай итимдин статуядин къакъанвал 55 метр я. Ам дульядыа виридалайни къакъан статуя яз гысызбаза. Шах-Мұна - дишегъидин статуядал 37 метр ала. Абурун къенял атанавай элкъвеи гурарай статуир күкүшдал къван хаж жеда. IX асирда Бамиан дереди мусурман дин атала, шегъердиз Кафиркъала тівар ақылтана. Мусурманы, гъулгынлай, 1221-йисуз, атай Чингис-ханди Буддадин газа килиса яр күлүнна, амма и дара маттик къинач. Абура къени, квезд ақъвазвайвал, тарихдин аманатар яз амазма, - лағына, афганрин командирди вичин ихтилат күттингана. Акунрай, афганрин полкунин командирдиз Бамиан шегъердин тарихдин хъсандин чизвай...

- Гынкъ хъана, квезд зун галализ шикилар яғыз къланзавайни? - Абидини Эфендидин патав дагъустани, 3-батальондай пропорщик Мегъамед атана акътапта. Ам юкъван бүйдін, чандыз мягъкем жегъил тир. За ваз гынкъ лағынай, Эфенди, вири квади жевзай дуньядын юкъни юкъ инаг я лағынайни? - мад зарафат кваз рахана Абид.

Жегъилар, гынел яна, къужаҳра гъатна. Ахпа абура санал, Бамиан шегъер далаудихъай аквадайвал, са шумуд шикил яна...

Къегъал хва тир Сафян

**Явер АГЪМЕДОВ,
Бут-Къазмайрин юкъван школадин
урус чаланни литературадин мұаллим**

Афганистанда (1979-1989) кылле фейи дяведа Дагъустандай 2958 касди иштиракна. Гынкъасбайдай яз Мегъарамдуруын райондай - 103 касди. 2-3-февралдиз Мегъарамдуруын спортзалда азаддиз къуршахар къунай (2004-2005-йисариз ханвай) жегъилприн арада Афганистандай чи күшунар ахъудайдалай инхъ 30 йис тамам хъуниз талукъарнавай республикадин турнир кылле фена. Ана 114 пагъливандикай ибарат 14 командади иштиракна. Райондин культурадин квадал "афганвириз" талукъарнавай концерт гана.

Гъар иисан 15-февралдиз Мегъарамдуруын райондин Бут-Къазмайрин хуруну майдандап къегъал хва "афганви" АЛИМЕТОВ Сафяназ әзигнавай гүмбетдин вилек хурунувийрин, школада клемзайвай аялрин, райондин ветеранрин, хуверерин агъалийрин гельенш митинг кылле тухузва. Ам Афганистан дяведа чанар гайи, игитилин тіварариз лайихлу хъайи, гел галачиз квахъай ва элкъвена хтай чи Ватандин, Дагъустан Республикадин къегъалприз талукъарзана. Абурун жергеда Бут-Къазмайрин хурий тир Мегъамедов Халикъ, Къадашев Шимши (ам рагъметдиз фена), Сайдов Алик ва Яру Гъед ордендиз лайихлу хъайи Алиметов Сафян Саламович ава.

Сафян 1962-йисуз Ахъцегъ райондин Мацарин хуъре лежбер Саламан хизанды дидедиз хъана. 1976-йисуз хуруну жемят Бут-Къазмайран куын хъана. Сафянана ина 1979-йисуз школа ақылтарна. 1980-йисан октябрдиз ада Сафян рагъметдиз фена. Адан мейит газа хтай юлдашри мукъва-қылийриз башсагълугъвал ганай ва ихътин сұйбыт авунай.

Суъбетдин шагъид и царапарин автор, Сафяназ тарс гайи, адан классдин руководитель хъайи касни я. "Къегъал хва Сафяна экхиримжи патрум гумай къван гагъда душмандын галас женг чыгунай. Командованди ада Сафян рагъметдиз фена. Адан мейит газа хтай юлдашри мукъва-қылийриз башсагълугъвал ганай ва ихътин сұйбыт авунай.

Сафянан диде ам аскерривиз фидалди рагъметдиз фенай. Буба Салам, хва аскервиял хтала, меҳъерар ийиз гъазур хъанвай. Амма, залан дерт эхиз таҳхана, вилерин экв квахъана, са тимил вахтундил рагъметдиз фена.

Зирикел Сафяна школада клемайт иисар хъсандин алама. Ам юлдашрин арада са артук тафаватту тежезвай, юкъван тегъерда клемзайвай, муаллимрін истемишунар ашкъидалди къилиз акуйдай ученик тир.

Афганистандай Сафяна са чарче вичин хизандыс икі къиенай: "Заз къуллугъда са четинвални ава. Чарара вири тіл-квадрикай къиз жедайди туш. Хтала, за квезд вири ахъайда". Сафян 20 йис тамам жедалди са шумуд юғ амас телек хъана. Ихътин ағыр кысметди адав вичин мурадар кылле тухуз тунач.

Сафянахъ галас са классда клемайт иисар хъсандин алама - Гъамзаев Низама, отставкада авай милициядин полковник Аллагъверенов Руслана, милициядин майор Шагъмарданов Камала, школадин физкультурадин муаллим Рамазанов Даълара, Жалилов Имамедина ва и царапарин авторды къегъал хъчин иgitилин юғ рикел хизида.

Вучда къван, Сафяназ са адахъ галас телефон хъайи 194 дагъустанивидиз, са Ватандин 15 ағызурдалай виниз же-гъилприз рагъмет хурай.

Стал Сулейманан - 150 йис

Шаирдикай гаф

Гъажи ГАШАРОВ,
ДГУ-дин профессор

Стал Сулейманан юбилейдихъ га-
лаз алакъалу тир гъар са девир
хъфизва. Улькведе санлай хъиз, шаирдин
хай халъкдин къадар-къисметдани хей-
лин дегишвилер кыле фенва ва физма.
Стал Сулеймана вичин "Батандикай фи-
кирар" поэмада къудратдинн къуватдин
тариф авур Советтин Союз амач. "Дуль-
яд ругуд пай тир еке..." и чехи улькведин
къуват Стал Сулейманас адан садвиляй,
халъкарин арада авай меслятиляй акваз-
вай. "Баку, Тифлис, гена Москов, Мад Ленинград ава чаз". Сулеймана "абукесвер-
дин ятарив гекъигай" Советрин властни
амуънч, социализмни.

Алай аямдин бязи ксари - "Цийи уру-
ри", "Цийи дагъустанвири" Стал Сулей-
манан руъгдин ирсни гила шаклувилик ку-
тава. Гъатта "Сталинан девир күтаягъ хъана"
адан яратмишунран, адан девирдални
алай аямдин гъакъикъатдад. Амма дум-
дуъзакас, сидкъайд веревирд авун, гъакъикъатдиз мукъва нетижаяр ххудун па-
тал адан яратмишунрив гъакъ винелай ки-
лигна въя, дериндай келна, ахтармишна,
эгечун лазим я. Гъакъикъатдин чирвилериз
анжака чавуз мукъва жеда, эгер Сулейман-
ан яратмишунрин текстерин неинки винел
паташ вил вегъез, гъакъ абурун сирлу тере-
фарни веревирд ийиз гъавалат хъанватла.

Намус лугъудай гаф шаир патал гъи де-
режада аватла ва адакай Сулеймана ѿйк
дахъ къзвайтла чир хъун лазим я. И кели-
малагъайтла, шаирди вич элкъвена къунвай
гъаларив, шарттарив, къилихрив гекъигза-
вай, марифатдинн ахлакъдин ерийрив
барабарзай, вичин руъгдин истемишун-
риз мукъва ийизвай ва са багъя, къиметлу
шней хъиз хъзвай. Вичин намусдикай ве-
ревирд ийдайла, шаирди гъеле алатай
асирда лагъанай: "Пуларалди, амалдар-
вилелди въя, инсанди рикли къеняй мани
лугъузвайди я... Амма шаирдивай, нагагъ
ам мейит туштла, секиндиз, кисна ацукиз
жедач. Вичелай аслу тушизни адак пис
гъалари къалабулух, хъсанбуру шадвал
кутада, амма вичин мани аддавай дульня-
дикай чуныухна хъяз жедач".

Гъавилляй ада вичин мугъуббатдин,
сатирадин, критикадин, кланицали ажугъ
квай - лирикадинн эпический гъи жуъре-
дин шиши хъайлитани, "рикли къеняй" лу-
гъузвай, вучиз лагъайтла ам гъар са гъере-
кат, вакъия вичин руъгдин деринрин са-
фунай язвай шаир тир ва ихтиин къадар-
къисметни ада вичиз хушуналди хъяна.

Ада датлана тикрардай: "Зун, Сулейман,
шаир я". Шаирдин къилин буржарикай сад
адаз билбидин хуш манийрай въя, вичин
девирдихъ, умъурдихъ галаз алакъалу
гъакъикъатдай аквазвай. Тарихдин туль-
куыл хъвер гъидай турши терефар адаз
гъеле фадамаз малум хъанай: "Гъакъикъатдай
аквазвай. Амма ширира авай-
вал лугъун тавунани аквазваз жедач".

Тамам, гъахълу яратмишунар ва абур
арадал гъязвай ксар гъамиша умъурдиз,
политикализ, политикадин къургузундиз
акси экъечлайди я. Им сугъурда тунвай
элкъвей чарх хъиз я. Гъамиша гъакъ хъай-
иди я ва идалай къулухъни жеда. Сулей-
манни вичин вахтунин гъя жуъредин шаир
тири. Гъахъ гъвай ва гъахълу гаф талгъана
аквазваз тежер...

Алай вахтунда Стал Сулейманан ярат-
мишунрив несил цийи терефдихъ кили-
гиз гъавалат хъанва. Ам тарихдихъ ва алай
аямдихъ галаз авай са гъувьжет хъиз я.

Исламдин адетралди вердишарнавай,
тербияламиш хъанвай Стал Сулейман ви-
чин жаван ва жегъиль ийсара Халикъдихъ
ва женинди хъни жегъеннемдихъ, инсан-
дин виликамаз адаз хъенвай къадар-къис-
метдихъ инанмииш тир. Ихтиин ширира ада
Халикъдин тамак къамат гузва. Амма чеб
Аллагъдиз газаф мукъва яз гъисабазавай-
рун халисан суй, абуру, "валгъагъ-билигъ"
мецел алаз, алцурарзавай тегъер акурла,
шаир умъурдиз маса вилерай килигъава.

20-ийсара Сулейманан фикирар дегиш
жезва. Ам инсаният лукъивияз зад авунин,
экунихъ, бахтлу гележедихъ тухунин
фикиррихъ, социализмдихъ инанмииш жез-
ва. Эхиримжида, дугъриданни, адаз, адан
хуъруз, улькведиз, тарихдиз газаф гана.

Анжак 30-ийсарин эхирра шаир и фи-
киривни шаклу яз эгечъзва. Адан эку фи-
кирар, мурадар чурайбур къве чин алай,
ниятрис михъ тушир, ришветбазвилиз
къил янавай, чеб алимрай къазвай, амма
гъакъикъатда метлебсуз ихтилалрал рикл
алайбур хъана. Ибурун фитнедалди халъ-
дихъ рикл къизвай газаф къадар бажарагълу,
баркаллу рушаринни рухвайрин къадар-
къисмет чуруна. Абурукай миллетчияр, Со-
веттин къургузундиз аксибур авуна...

Алай вахтунда Стал Сулейман чи ме-
дениятдиз, эдебиятдиз цийи къилелай
хквезва. Гъакъикъатдин, азадвилин, на-
мусдин гаф гваз. Ада алай аямдин лезгий-
риз лугъузва: "Акъуллу жедай вахт атан-
ва". Ада Дагъустандин, Куъредин тъвар гена
гъундуърдиз хаж хъийизва.

20-ийсара хъиз, алай девирда адак ши-
ирри генан гурлуз, генани викъегъдиз ван
хъийиз гатлуннава. И гъундуър держаяр
муттъульгъарна ам вичин милливилий,
лезгивилий яргъа хъанвач. Адак, вичин
гъвечи ватандин хъиз, Урустдин къадар-
къисметдини къалабулух кутава.

Стал Сулейман ѿйлелег ачуна
акъалттарнавач, ачухарунин гъакъикъатдин
рекъер вилик кума...

Къизилдикай зар

Шагъабудин ШАБАТОВ

- Ина кефи чур жедай вуч кар ава
къван? - тажуб хънай Жамидин...

Расул гъа пакад юкъуз физва Къасум-
хъурел, райондин секретарь Зейдуллагъ
Мельтиев патав. Луъзуза: "Дагъустан чиз-
вач - Сулейман чизва! Ци Сулейманан виш
ийс тамам жезва. Ша чна Къасумхъуръун
район адан тъварунихъ ягъин. Мярекатрагди
акъван вахт амач, заз куб разивал кланзана.
Амай вири къалахар за къилиз акъудда..."

Райондин секретарди бюро эвер гуз-
ва ва бюродин членри рейсадвиледи чин
разивал къалурзва. Арадай акъван вахт
фенач, 1969-йисан майдин ваца РСФСР-
дин Верховный Советдин къаар акъат-
зана: Къасумхъуръун район Сулейманан
тъварунихъ язва.

"Ам Расула, райондин жемятдин рази-
вални аваз, авур кар тир. Чизвани ваз?" -
хабар къунай Сулейман Рабаданова завай...

Дугъриданни, а къаар Расул Гъамзат-
това Къасумхъуръун са мертебадин накъ-
вадин керпичрин клубда раиж авунай. Анз
чи, Цийи Макъарин, юкъван школадин машин-
да аваз 10-класда къелзивай вад аялни
(абурун арада зунни авай), Къасумхъуръул
тухваний.

А мярекатдал патарилай атанвай газаф
мугъманар, Сулейманан гада Мирзеносуф-
ни ракханай. Ада бубадин девирда чин
къвалий ийфиз-юкъуз мугъман кими тахъяд-
ди рикл хканай...

Райондиз чехи шаирдин тъвар гуни
халъкъдик руть кутунай. Ина къени а кар-
дал шадвалзава. Сулейманан тъвар чи ме-
церилай са юкъзни кими жезвач. Ам чавай
яргъа жердавай къанивал датлана артух
жезва... Сулейманан тъвар алай зи район
къе пайдахрик ква, къизилдикай зар алай...

Абдул АШУРАГЪАЕВ

Акуна зар

Ви дидедин, эй Сулейман,
Вилин накъвар акуна заз.
Ваз чим тагай гатун йикъян,
Зулун ракъар акуна заз.

Къуънера - мекъ, руфуна - каш,
Течиз вуч затл ятла чул, аш,
Твадай карда къайда яваш,
Ви зиллетар акуна заз.

Белиж, Дербент - сифте зегъмет,
Залан жафа, къезил къимет.
Тукъуын авур гъахъсуз тутъгъмет,
Ви дар вахтар акуна заз.

Самаркандни Баку артух
Дадмишналди вун хъанач тух.
Жибин къванин тавур ачух
Чулав нафтлар акуна заз.

Чир хъанвай ваз аран - яйлах,
Земзедин яд, кевсер булах,
Ашукурин, вун авур уях,
Чуңгъури тар акуна заз.

Лугъун тавур я югъ, я йиф,
Фикирдеваз фяле синиф,
На рикливай авур тесниф
"Билбидин" цлар акуна заз.

Мегъамедов, Гъамзат, Къапи
Алакъунрал мягътеп тир ви.
Чеб къастарал гъакъван къеви
А ви дустар акуна заз.

Москвада на лагъай чал -
Гъар келима чранвай цал.
Трибуна, мягътепиз зал,
Лагъай гафар акуна заз.

Гъейран авур вири уммет,
Акурла на чулагъ зегъмет,
Магъсума ваз гайи къимет -
"Гомер" - ви тъвар акуна заз.

Лежбер, авай зегъмет рикл
Фяле - вичин гъалал рекъе,

Хара цуълер гъзваз никле,
Инжиханар акуна заз.

Дуъз рекъе тур кесиб шумуд,
Патав атай, вак ваз умуд,
Махлукъатни элдин гурут -
Газаф халъкъар акуна заз.

Элкъвенвай къе гъакъикъатдиз,
Теснифчийрин зияратдиз,
Гъиз ви къвализ - имаратдиз,
Гъевесдин пар акуна заз.

Мад са ламра, тъиш-плуз къацай,
Музей-къвализ ви янай цлай.
Эхкъечи тахъай а цун вацлай
Алчаҳдин кар акуна заз.

Ван атай халъкъ къатл хъана фад,
Тарихдин къвал эхцигна мад.
Гила нурлу, къуд пад я шад.
Гимишдин зар акуна заз.

30.04.2017-йис

Мирзе ДАГЪУСТАНЛИ

Чи арифдар

Чи арифдар, чехи шаир, чи Гомер!
Жеч садаҳнни ви бажарагъ, Сулейман!
Ви ширирл жедач гъеле ийиз хер,
Шириратда эку чирагъ, Сулейман.

Кесиб халъкъдин акур чавуз ваз тарих,
Залан умъур хънай хандакл ви вилик.
Шириратда кана на ви чехи рикл,
Инкъилабдиз экв гайи рагъ, Сулейман!

Къагъриман хва хънай вакай Ватандиз,
На дуъз къимет ганай гъар са инсандиз.
Са бязибур къе ухшар я "гъайвандиз", -
Тунач секин а ви утагъ, Сулейман.

Чакъалприкай хъай чавуз "асланар",
Ажиз хънава ягъ-намус квай инсанар.
Маса гузва хай диде, маканар,
Къе Мирзедиз аквазмач гъахъ,

Сулейман!

Къасумхъуръ

Веревирдер

Эцигиз, чуктурдани?..

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин
редактор

Чи умурда, иллаки экономикадин ва илимдинни образованидин хилера аквазвай бязи крати зун ахътин фикирдал гъизва хын, гуя чна са къатда сифте са вуч ятла эцигизава, ахпа ам чукурна, мад, гъа сифте хыз, эхцигизава. Арадал вуч къзвезва?..

Рике гъясатда "перестройка" гафуни ванзана. Вуч авуна а "устадри-архитекторри"? 70 йисуз санал эцигай чехи государство, къурулуш тахъя мисал авуна. Гила ингье неинки са чи улькве, гъакл вири дунья гъихътин гъллара, шартлара гътнаватла, чун шагидар я.

Чи хуэрера авай гъихътин колхозар, совхозар, карханаяр чукурна. Гила - ГУП-ар, МУП-ар, ЛПХ-ар, КФХ-ар, ООО-ар, АО-ар, мадни маса аламатар. Ибурни гагъ авайбур хыз жеда, гагъ кважда... Гъихътин багълар, узъумлухар, саларни никлер сифте курал гъана, гила мад са вуч ятла арадал хиз алахъна-ва. Гъа и шартлара гила пулар гъилье гътнавай "халуйриз" чи дагъларни кваз маса къачуз клан-завайдан хабарар ава. Къизил-дере американвириз маса къачуз клан хайивал, гила Шалбуз дагъдал вил вегъенвайбур авалда. Зияратар вири инсаннитдин ивишар тирди, абур я маса гуз, я маса къачуз тежедай ивишар тирди рикел татун?.. Цийи чингизханарни надиршагъар арадал къзвезвайди хыз я.

Абурни эцигайбурулай чукур-райбур пара хъайди тариҳда гътнава. Амма къурху кутавзайди душманрилай артух я "жуванбуру" чи чилериизни ятариз, тамаризни дагълариз зиянр гу-нинъ галаз алакъалу я. Чи багъларни узъумлухар патанбуру тергнач эхир. Чи карханаяр чукурбүр, МТС-рин, МТФ-рин та-мам комплексар ракъарайн къванерай маса гайбур гъа чи "устад руководителар" - гилан "карчия" тушни?

Аллагъдиз шукур, яваш-яваш сад-къве гъакъыкы карчи-яр, хай ерийрих рикл кузвой спонсорар, меценатар ақватзала. Месела, гъа и мукъвара Докъуз-паратайондин Миргагъ-Къазмайрин хувер спортизмий комплексар ачухунни, Ахъцэй райондин Чеперин, Калукрин хуэрериз газдин линияр тухуни, Мегъарамд-хурун райондин Приморский хувере цийи школа ишлемешиз вахкунни, ихътин маса мисалри руғъдин къуватар артухарзана. Ибур къилдин ксарин чин къуват-ралди авунвай крат я. Деклени абур гъар са хувере пара жен!..

Руғъдин къуватар лагъай-валди, зи рикел эхиримжи вах-тунда чи чалал, литературадал, печатдин тақаттал ақалтазавай, гагъ-гагъ къастуналди илтиза-вай четинвилер, къаршивилер къзвезва.

Чи мектебар хъсан ктабар, методикадин пособияр, маса та-къатар амачиз авайдакай тимил рахазава. Мектебар патал гъазур-заяв педагогвилер кадрийрин ерини девирдин истемишунрин дережадинди туш. Дипломар ви-ликрай алимрин вилик худайди тир. Гила маса къачун муд хъанва! Гила вузар вай, са гъихътин ятла "филиалприн" дельлизарни гъяятар "акъалтларзана". Илим маҳуниз элкъурнава. И шартла-ра хъянвай къван илимдин кан-дидаттарни докторар, гъттава ака-демикар вуч я! Илим вилик физ-ватла? Чукурна хын чи виликан мектебни, вузни, аспирантурами. Академияни са гъихътин ятла ком-мерциядин (пул къватлизавай) ида-

къабулиз тежедай гъакъикъат тушни?

Исятдани чи патариз сифте яз атай вири мугъманри чи чиле-рални шартларал, дагъларални вацларал, тамарални гъульел, багъларални саларал гъейран-валзава.

Яхулви писатель ва алим Гъусейнаев Абачарди кхъей "Ахъцэйиз сефер" очерк за лезги чалас таржума авуна. Ахъцэйин ичер, келемар, вирт, гъери, ниси-ни фу ада дуньядин вири нямет-рилай артух тирди къейднава! Писателдиз аллатай асирдин 60-70-йисара акур а няметар гилан ахъцэйийрих аматла?..

Гъа и шартлара гила пулар гъилье гътнавай "халуйриз" чи дагъларни кваз маса къачуз клан-завайдан хабарар ава. Къизил-дере американвириз маса къачуз клан хайивал, гила Шалбуз дагъдал вил вегъенвайбур авалда. Зияратар вири инсаннитдин ивишар тирди, абур я маса гуз, я маса къачуз тежедай ивишар тирди рикел татун?.. Цийи чингизханарни надиршагъар арадал къзвезвайди хыз я.

Чалан илим, чал вични гъакъыван фад-фад чукурлиз, эхцигиз жедай имаратар яни?

Литературадан еке аламатар къиле физва. Цийиз арадал къзвезвай бязи "алими" чи алатай девиррин литературайрин саки вири ахтармишна, арадал хканвай, виш ятла ке-ли, лу-гъуз (маниралди) вердиш хън-вай затларни шаклувилик кутазва. Чурузва арадал атанвай ктабар...

Гъакъыктар сад жедайди я. Чал гила илтил тийизвай гъакъыктар ава. Гила чаз чидай Етим Эминни, Стап Сулеймани, Къуҷуҳур Саидни, Алибек Фатаховни, Хурург Тагиевни, гъатта и мукъвара (советрин девирда) яратмешай ксарни маса жуъре-да фагъум-фирирай, маса тे-гъерда рахай, къей ксар тир лу-гъуз алахъзава.

Теклифзавай гъакъыктар ерли чи чалаз, руғъдиз, феи-рекъиз, я чи девирризни хасбур туш эхир. Мад вуч чукурлиз, вуч эхцигдатла?

Зи фикирдалди, тариҳдин рекъин къанун сад я: бубайри тун-вай ирс хвена, чирна, чуру затл кватла, адакай михъна, мадни вилик-цийи агалкъунрих фин лазим я. Чи классики арадал гъанвай чал, чун вердиш хън-вай чалан эсерар 100 ятсалай, гила луғуззвайвал, "патан гаф-рикай", "дуз тушир" царапикай "михъи" хъийиз алахъзатла, датлана гъа са фикирар, иккъидани-акл къидани, ихътин царапар тирни-ахътибинбур тирни луғуз, гъа са регъве ақвазайлла, чахъ я илим, я ирс, я экономика, я агъваллувал бажагъат жеда.

Цийиз жагъун хъувур затлар ахтармишна кланда. Цийи гафар цийи затларин, кратин твяравар я, абур дузъ ишлемешун лазим я. Маса рехъ авайди туш.

Дуньядин вири хуэрера арадал хам-мал худай, гъялдай цехар, карханаяр авайди тир. Гилани бязи-бүр ама. Амма вуч арадал гъизва?.. Гъульелай дагъларин ку-күшрал къван мулкар, тілбии ви-ри шартлар авай чи районра бей-каарни кесибар хын рикливай

радиз элкъвейди хыз я. Илимдинни ахтармишнардай институтрин гъал гъихътинди я? Абуру вуч ахтармишна, вуч теклифзава? А теклифриз ни къимет гузва? Чукурна газа ахътин институтар. Чи хуруну майишатдин илимдинни ахтармишунрин институтни са низ ятла "хуш" хъана, чукурна. Гила вуч аматла?..

Чи аялар ва мектебар патал ктабар ақудзазай чапханани тергна. Къвердавай зайифарзва амай чапханаярни. Тимиларзва чарчин газетарни, журна-ларни...

Милли чаллар, литератураяр, тахай веледар хыз, рикел ақ-алтай ни хъайитлани, чизл къанивал "гатазва", "вердишириз - де-гишириз" алахъзава. Гуя чахъ икъван члавалди я чалан илим, я ахтармишунин методика, я хъсан гафаргана, я алимар, я къанунар хъайибур туш. 70 йисуз арадал гъайи ирсинин бинеяр кваз ақашунив эгечинава. Я ихътин тегъувун ақвазардай къуватарни авайди ақвазава. Гым ха-лисди, гым хулусди ятла, чир жез амуқзава.

Чалан илим, чал вични гъакъыван фад-фад чукурлиз, эхцигиз жедай имаратар яни?

Литературадан еке аламатар къиле физва. Цийиз арадал къзвезвай бязи "алими" чи алатай девиррин литературайрин саки вири ахтармишна, арадал хканвай, виш ятла ке-ли, лу-гъуз (маниралди) вердиш хън-вай затларни шаклувилик кутазва. Чурузва арадал атанвай ктабар...

Гъакъыктар сад жедайди я. Чал гила илтил тийизвай гъакъыктар ава. Гила чаз чидай Етим Эминни, Стап Сулеймани, Къуҷуҳур Саидни, Алибек Фатаховни, Хурург Тагиевни, гъатта и мукъвара (советрин девирда) яратмешай ксарни маса жуъре-да фагъум-фирирай, маса те-гъерда рахай, къей ксар тир лу-гъуз алахъзава.

Теклифзавай гъакъыктар ерли чи чалаз, руғъдиз, феи-рекъиз, я чи девирризни хасбур туш эхир. Мад вуч чукурлиз, вуч эхцигдатла?

Зи фикирдалди, тариҳдин рекъин къанун сад я: бубайри тун-вай ирс хвена, чирна, чуру затл кватла, адакай михъна, мадни вилик-цийи агалкъунрих фин лазим я. Чи классики арадал гъанвай чал, чун вердиш хън-вай чалан эсерар 100 ятсалай, гила луғуззвайвал, "патан гаф-рикай", "дуз тушир" царапикай "михъи" хъийиз алахъзатла, датлана гъа са фикирар, иккъидани-акл къидани, ихътин царапар тирни-ахътибинбур тирни луғуз, гъа са регъве ақвазайлла, чахъ я илим, я ирс, я экономика, я агъваллувал бажагъат жеда.

Цийиз жагъун хъувур затлар ахтармишна кланда. Цийи гафар цийи затларин, кратин твяравар я, абур дузъ ишлемешун лазим я. Маса рехъ авайди туш.

Дуньядин вири хуэрера арадал хам-мал худай, гъялдай цехар, карханаяр авайди тир. Гилани бязи-бүр ама. Амма вуч арадал гъизва?.. Гъульелай дагъларин ку-күшрал къван мулкар, тілбии ви-ри шартлар авай чи районра бей-каарни кесибар хын рикливай

Иккни жеда къван!..

Назир МИРЗОЕВ

- Ч и председатель ви-чин къалахда гъа-миша са гъихътин ятлани цийивилер тваз гъавалат жедай кас тир, - съзъбетна заз зи танишда. - Са сеферда ада колхоздихъ авай къван балкланар вири маса гунин месэла правле-нидин заседанидал эцигна, жемят патал вуч менфя, вуч зиян аватла, хабар къуна.

- Маса гайила, вуч хийир жез-ва? - хабар къуна правленидин членрикай са эгъли итимди, ра-маганди.

- Огъо-о, - ам суал вугай кас-дал, хъульрезвайди хыз, элкъве-на. Ахла лагъана: - Къени ваз хийир - зиян чидачни? Виш балклан амач. Им чаз ватра ваз гузай яхъурни цуд зегъметдин югъ къе-нят хъана лагъай чал я, ай авам! Йиса гъикъван менфя жезватла, жува гъисаба?..

- Чи дагъларин серт рагариз молотилка, машин ақудиз же-дач. Бес балкланар тергна, чна цулыр гъикъл хидат, йигарар гъикъл гатада?..

- Сада къаз, сада къиб луѓ-узвайляй, чи къалахар вилик-ди физвач, - хъел атана предсе-дателдиз. - Къу фикирдалди, за, дегънедин деринвал чир тавуна, вилер къевна хыз, вириз хадар-зава? Ингье, за вири кхъенва. Күн къеве гъатдач, киче жемир. Лап къеве гъатдач, хуссийиз гъа-хъ гана, цулыр ххиз, йигарар гата-тада. Ужуз ақвазада а кар...

Са юлкуз ада колхоздин цуд дояркадин чкадал вад тунин ме-сэла эцигна.

- Я юлдаш чехиди, им жедай кар туш, - наразивал авуна прав-ленидин членрикай сада, къал кваз. - Чаз гъа авай дояркайр ти-мил яз ақвазва.

- Эхъ-эхъ, тимил я! - ягъанат кваз лагъана чехиди. - Къенят авур кепекрикай манат жедайди күне гъич фикирзава?..

- Къенят хънал вун гъахъ я. Бес зиян гъикъван жезва?

- Вч зиян? Майишатдин фон-дуниз зегъметдин йикъар амукъун зиян яни? Күн анжак күвачериз тамашава. Рекъин а кыл гъатхай патах къеввездатла, кваз чи-дати.

- Цуд дояркадивайни авай ка-лер ацана күтгъязис жезвач. Регъ-уыра хейлин нек амукъава...

- Диб авачир рахунар я. Заз чида, заз ақвазва. Ингье за вири блокнотда кхъенва. Регъуыра амукъай нек терг жезвач хъи. Да-найри хъвазва. Зато-о, данаяр күк хъана, чаз як жеда...

- Бес неккедин план гъикъл жеда?

- Хиперин неккедалди эvez хъийида... Күтгъязы!..

- Вад югъ арадай фенач, че-хиди мад правленидин членар къватла.

- Алай месэла сад я: "Колхозда зегъметдин йикъар къенят авун". Теклиф сад я: "ОТФ-дин за-ведующијдин штат атъун". Рazi тир юлдаши гъилер хажа!

- Хиперин сияяни туухуда?

- Мад гъа күтгъязе рухар хъана ман? Ингье. За и блокнотда къейд-на. Квехъ галаз къвалахун четин

я. Гъисабдардин са штат тести-къарин. Гила рази хънани? Гъилер хажа! Кхъихъ, бухгалтер. Зак тади ква, зун фена!..

Колхоздин гъа-хъ-гъисабдин собраница са председатель ви-чи, вири колхозчиярни гъазур жезвай.

"За къе зи рике авай вирида-лайн чехи пландикай лугъуда, колхозчиярни зун гъихътин къай-гъудар кас ятла чирда. Правленидин членар захъ галаз къур итимар туш. Гъабур икъ-акл авуна къланда", - луѓузд, чехи кас къвале къе-къевзай.

Месэла къарагъарзава ГъикI арадал хида?

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Хайи къвализ хтана, хъуутуул халичадал ацукана, чай хъунихъ гъамиши зивил гала.

(Сид Баррет, Англиядин машъур музикант, шаир)

Имуквара, юбилейдин са мяре-катдал савкъат яз, чна тъвар алай халича тухун - пишешун къетнана. Хъсан халича храз жедай устлардин суракъда хъана, амма я Ахцегъай, я райондин хурерай, гъатта къунши Докъузпера райондайни чаз ахтинас жагъанач. Эхирни Дербентда са табасаран дишегълидин къилив финиз мажбур хъана. Герек рангарин сун гъларни авачиз, абур базардай са жууре жагъурна...

Гъайф хъи, къадим и сеняткарвал, хъенчин къапарин, заргарвиллин искуствояр хъиз, чавай квахъзаша. Са вахтара Ахцегъай и кратин меркез тир эхир. Гам, халича храдай тарарап (станок) гъар са къвале, зегъметкешвилинни агъваллувилин имаратдал хъиз, дамахдай. Лап фад девиррилай эгечина, чи бадейрини дидейри халичаяр хурунин надир устадвал, пешекарвиллин сирер несилириз къайгъударвилепди тавзай. Лезги хуре, къвале дишегълидин гам, халича храз чир тахъун айб яз гъисабдай, гъавиля и пеше анра вирибурук квай. Чи дишегълийрин гъилин гъулз яратмишунри - художественный жигъетдай халкъдин вини дережадин искустводин ядигарри къени инсанар гъйранарзава.

Къейдин, тариҳдин де-ринрай атанвай и сеняткарвал халкъдин экономикадин (иллаки хипехъанилини набататчилини хилера), культурадин ва гъар йикъян яшайишдин месэлайрихъ галаз сих алакъада ава. Халича храз ацукаяла, умъур акунтай камаллу дишегълиди (адет яз, халичаяр меллердий храдай ва дестедин къилини кар чидай са тешкилатчи, насытчи жедай) жегъи рушаризни сусарисен сеняткарвиллин сирер ачу-дай, къвалах виллик фин патал манияр лугъудай, маҳар ахъайдай, са гафуналди, умъурдиз тъазурдай. ИкI абурун яратмишун, милли культурадин девлет вахтунда ва асантдиз арадал къведай.

Гъузел нехишин хъсан халичаяр гзаф-буру исятдани чин къвалера агъваллувилинни къуйлавилин лишан, искустводин къетлен имаратар яз хуъзва. Абурун лишанрай, нехиширай чаз элкъвена къунтай тъбиатдин ва инсанрин яшайишдин гъиссерин ажайб алем ачу жезва. Бес вучиз чна, ихътин зурба культурадин ирссагъиби, и сеняткарвал квадарзава?

Тариҳдин чешмейрай малум тирвал, Ахцегъай халичаяр храдай устлархана гъеле 1909-йисуз ачуна ва адан бинедаллаз Со-ветрин девирда (1927-ийс) халичаяр храдай маҳсус артель-фабрика арадал атана. Ам тъебии рангаралди таъминарун патал Къулан Стлалдан яру ранг хкатдай ругъунар (марена) битмишардай. Миграгъя (ибурни ата-бубайрилай инихъ гам, халича хурунин машъур чакяя) рангарин карханаяр тешкилна. ИкI, Ахцегъай Къиблепатан Дағъустанда халичаяр хурунин сеняткарвиллин меркеэдиз элкъвена. 1930-йисуз Ахцегъарин фабрика (директор Эмиржан Эмирбогов тир) 75-80 дишегълиди къвалахзавай. 1932-йисуз фабрикан патав, Миграгъарин ва Къулан Стлалдин артельар вини дережадин устад пешекарралди таъминарун патал 3 йисан профтехшколани кардик кутуна. ИкI, устад лезги дишегълийрин гъилин къвалахдин надир ха-

личаяр пара ульквейриз рекье твазвай. Лезги халичайри, жуъреба-жуъре конкурсаны выставкайра иштиракиз, лайиху чкаяр къазвай. "Ахты", "Микрах", "Касумкент", "Тассан Кала", "Эрпенек", "Ах-гууль", "Буделай фурар" тъварар алай халичаяр республикадин декоративно-прикладной искустводин къизилдин фондуна гътнава.

Халичаяр хурунин искустводикай чи машъур публицист ва алим Жонрид Агъмирова вичин "Цийи Ахты-наме" ктабда къиенва: "Халичаяр хурунин карда еке дереҗайрив агакъай ахчегъви бязи устадриз, тежрибалу пешекарриз-насигъатчийриз хъиз, республикадин маса фабрикайриз теклифдай. Вичин кардин халис устадрикай сад гзаф йисара Дербентдин халичайрин фабрикадин къилин инженервиле къвалахай. Хадижат Султанова тир. Ам кечмиш хъайла, коллективиди чи баркаллу ватанэгълидин гъузел сүрет авай халича, къетлен гъурметдин лишан яз, Ахцегъарин жемятдиз пишешнай. Къе ам Ахцегъай тариҳдин музейда ава".

Зи рикел алама, гъеле 1970-йисара иллаки гъяддин юкуз, райондин хуруерай Ахцегъарин машъур базардиз гамар, халичаяр, сумахар гъидай (девир базардин экономикадинди хъанватаны, гъайф хъи, колхоздин базарни амач, "вещевой рынок" хъанва), цларикай авадарна, чилерлени экъяна жедай. Клуп гуники халича неинкин чур жезвач, ам, хъуутуул хъана, вичин къайдадиз къвеза. Гъавиляй бубайрихъ цийи халичаяр кимерал, меҳъеррин демерин майданрал ве-гъедай адет авай.

Девир ва адахъ галаз илимни, технологияни вилик физва. Машинрал хразвай ужуз халичайри еке зегъмет алай ва вахт серфуниз мажбур чи гъилин халичаяр майдандай ақъудзава. 1980-90-йисара, Азербайжандайни Түркиядай къвеэ, савдагарри, гуя чи хийирдиз лугъуз, члив гвай ужуз цийибурухъ галаз чи бадайрин гъилин надир нехишин багъя имаратар дегишириз, чун гъикI алдатмишавайтла, рикел ххин. Мурад чи халичайрин, халкъдин сеняткарвилин, культурадинни тариҳдин зурба са къат квадарун, чи тарих, культурадин девлет члиз къачун тир. И кар абурулай са къадар алакъни авуна. ИкI, гзаф себебралди, къе чи хуруера халичаяр храдай я фабрикайя, я къвалах тарарап, устларп амач, халкъдин ирс, сеняткарвал - гам, халича храдай надир искуство, гъайф хъи, тамамилелди квахъзаша. Гъилин къвалахдин хъсан халича къит ядигар хъана. Гила инсанар гъавурдик акатунивай, халкъдин гъилин, туплун сеняткарвилин яратмишунрихъ, михъи, тъебии сурьсетдин къимет, адахъ игтияж гзаф жердавай цігелвални артух я. Аквадай гъалайрай, гила, лугъудайвал, гъалатлар түкъурур хъийидай вахт алукуньява.

Эхъ, чи халкъдин квахъзашавай надир сеняткарвилай фикира ачуна, яшайишдин ва милли культурадин метлебдин и важиблу месэла къарагъаруниз зун жуван къилел атай душушуши мажбурна. Дерт ахъаяйла, риклиз регъят жеда лугъуда. Амма за регъятвал гъис-савач, гъикI хъи, месэла гафаралди въя, крапалди пъялна къланзаша. Тикрарин, бубайрилай ирс яз атанвай надир сеняткарвал, милли культурадин къетлен пай акваз-акваз квахъзаша. Ихътин тахсиркаравал гележегдин несилири чаз бажагъат багъышамиша.

Бес вучда, квелай башламишда? И сувадиз жавабар чна жемятдивай гъузетзава. Умудлу я, умуни меслятдалди, чи гъукумдаринни халкъдихъ рикI къзвай ватанперес, журмат спонсорин къумекдади чавай халичаяр хурунин надир сеняткарвал арадал хиз жеда.

Суал-жаваб Къалабулух кутунва

Жасмина САИДОВА

Налогрин кодексдик НДС-дин ставкадиз талукъ яз кухтунвай дегишвал къуватда гътнава. Гила адан къадар 20 процентдиз барабар хъанва, яни 2 процентдин хаж хъанва. Талукъ яз, ульквейдин мулкунал маса гузай шейэрин ва тамамарзавай къуллугъирин къиметарни гъя и 2 процентдин виниз хъанва. Къеид иин, кирсеба налогри государстводиз вири къазанжирин пудан са пай гъизва.

2019-йисан январдилай НДС-дин къадар хаж хъунихъ галаз алакъалу яз, коммунальный къуллугъирин тарифрин къадар тъйкI дегиш хъанватла, гъадакай чаз Дағъустан Республикадин тарифрин къуллугъидин (РСТ) ЖКХ-дин отделдин пешекар Гъабиб Гъайдарбекова съгъбетна. ИкI, январдин вацралай иолдалди тайин хъанва:

Тъебии газдин са кубометрдин къимет (республикадин вири мулкунал сад хъиз) - 5 манатни 31 кепек;

электроэнергиядин са квт-дин къимет: а) шегъердин чкада - 2 манатни 52 кепек; б) хуруну чкада - 1 манатни 76 кепек.

Алай иисан июлдин вацралай, пешекарди хабар гузайвал, и къиметар, адет тирвал, дегиш жеда. ИкI, виликамаз түкъурунавай пландин бинедаллаз (им анжак гъзлемешавай къадар я, мумкин я, къиметрик дегишвилер жеда) иисан къвед лагъай паюна электрознергиядин са квт-дин къимет шегъердин чкада - 2 манатни 58 кепекдиз, хурура 1 манатни 81 кепекдиз барабар жеда.

Гъабиб Гъайдарбекова гъавурда турвал, амай къуллугъирин, месела, цин къиметар хъиз, коммунальный тарифрин къадарни хаж хъанва. И кардин себеб улькведа НДС-дин къадар хажакун я.

НДС (налог на добавленную стоимость) - алава тир къиметдадал илтIизавай кирсеба налог. Macakla лагъайтла, и вя я маса шей маса гудайла, адад, адет яз, къиль эхцигзава (бязи вахтара шейинин сифтегъян къимет, ам мадни хъсанарун патал ийизвай харжияр себеб яз, дегиш жезва). Нетижада жезвай къиметдадал (хийирдал) илтIизавай налогдиз НДС лугъузва. Им, къеид иин, гъисабунар авун патал виридалайни муракаб налог яз гъисабзаша.

Россияд НДС 1992-йисалай кардик кутунва, 2002-йисалай адахъ юридический къуват ава. 2004-йисалай инихъ Россияд НДС-дин къадар 18 процентдиз барабар тир.

2019-йисан 1-январдилай РФ-дин

Эхирдайни къеид хъийин, Россиядин Гъукуматди 2019-йисуз коммунальный къуллугъирин тарифар хажакун мумкин тир вини къилин къадардин индексар тайнарнава. Дағъустан патал и индекс 3,8 процентдилай виниз хъун лазим туш.

Амай чайра гъина гъихътин къуллугъир тайнарнаватла ва абурай гъихътин тъякъи къачувватла, квевай, РСТ-дин сайт - www.rst.e-dag.ru - ачухна, ахтармишиж жеда. Эгер коммунальный къуллугъир къачувват гъакъи дузыдакас тайнарнава тахъунихъ галаз алакъалу суалар арадал къевзватла, сайтда къа-лурнавай "кузвай линиядин" нумрадиз зенг ая +7 (8722) 67-23-92.

Эхирдайни къеид хъийин, Россиядин Гъукуматди 2019-йисуз коммунальный къуллугъирин тарифар хажакун мумкин тир вини къилин къадардин индексар тайнарнава. Дағъустан патал и индекс 3,8 процентдилай виниз хъун лазим туш.

Вирида пай кутазва

Нариман КЪАРИБОВ

Аквазвайвал, цинин къуьд чи республикада чульлера, багълара ва ульзум-млухра агротехникадин къвалахар, зулуз хъиз, давамарун патал къулдайди яз акъатзаша. Ихътин шартларикай менфят къачундади, Дербент шегъердин паркара ва къучейрин къерерха авай тарашихъ гел-кульгин къвалахар къиле тухзаша. Шегъер къаду авунин карда коммунальный карханайрин, иллаки горзеленхоздин колективрихъ галаз санал шегъердин администрациядин работникри, студенти, мектебрин аялри, са жерге магълериин агъалийрини рикI газа иштиракзаша.

Шегъер аваданламишунин, паркар гегъеншарунин къвалахар алатай иисан ноябрдиз республикадин Къил Владимир Васильев макумараид "Къацу километрия" серенжемдин сергъятра аваз къиле физва.

Нажмудин Самурскийдин тъварунихъ галай парк къадим Дербентда жегъилбурукай, цийибурукай сад я. Мукъара аниз атуналди, шегъердин администрациядин

Къуьд ятлани, шегъердин Къ.Агасиеван тъварунихъ галай проспекта, генерал Сайдован, генерал Гъайдаров, Гагарин тъварарихъ галай ва маса къучейрин къерерха "Къацу километрия" серенжем давам жезва.

Чаз кхьизва

Вирида сад хъиз хкажнавач

"Лезги газетдин" 3-нумрада 2019-йисан 1-январдилай пенсияр хажуникай малумат акъатайдалай къулух редакциядиз и месэладиз талукъ яз зенгер авур ва чарар рекье тур ксарин къадар гзаф я. Вирида шикаятзава: пул тимил хкажнава. Икъл, Мегъарамдхурун райондай тир (хуър къалурнавач), муаллимвиле къалахна, алай вахтунда лайххуу пенсияда авай А.Ибрагимовади, вичин пенсия 1000 манатдин чкадал 640 манатдин хкажнава лугъуз, кхъизеа. Сулейман-Стальский райондин Алидхуурел яшамиши жезвай **М.ГАБИБОВАДИ** вичизни, гъя и къадарда (640 манат) аваз пенсия хкажнавайдалай хабар гузва. Вучиз икъл ятла, газетдивай къил акъудун, жаваб газетда чап авун талабазава. "Зун яргъял ийсара шофервиле къалахнаава кас я. Алай ийсуз из пенсия 725 манатдин хкажнава лугъуз, кхъизеа. Сулейман-Стальский райондин Цийихууряй тир Атлухан АТЛУХАНОВА ва икъл мад...

Гъуърметлу ватанэгълияр! Күнне газетдин редакциядихъ галаз алакъа хънал чун гзаф шад я. Квек къала-булух кутазвай, чайрал квез тамам ва дувъз жавабар тагузвай душушрикай чаз хабар це! Чун а месэлайрай къил акъудиз чалишиши жеда. Амма күнне талукъ месэладикай тамам делилар (зегъметдин стаж, СНИЛС, лазим идарайрой квэз гайи жавабар ва икъл мад) къалур тавурла (винидихъ тъварар къунвай ксаризни и месляти талукъ я), чун клеме гъятзава.

Алай ийсан 1-январдилай пенсийрин къадар артух хъуниз талукъ суалриз чаз Россиядин Пенсийрин

Фондунин Дагъустанда авай отделенидай ихътин жаваб агаънава:

"2019-йисан 1-январдилай пенсия 1000 манатдин къалах тийизвай вири пенсионерриз хкаж хъанва. И къадар вирида сад хъиз талукъди туш. Икъл, садбурун пенсия анжак - 640, мулькубурун 1000 манатдин ва идалай са тимил артухни хкаж хъанва. Вучиз икъл я? Хкаж хъанвай пулунин къадар пенсиян вилкдай къачуз хъайи къадардилай аслу я, гъяр са пенсионердиз къилди тайинарзава. Идалайни гъеъри, хкажнавай пулунин къадар зегъмет чузеазвай дөөвир-

да къазанмишнавай пенсиядин ихътиярар (стаж, пенсиядин коэффициентар) гъикъван гзаф яз хъайитла, индексация къиле фейи члаувууни гъакъван артух жезва. Мисал яз, эгер 2018-йисан эхирриз къалах тийизвай пенсионерди инвалидивиял къачузей пенсиядин къадар 9137 манат тиртла, индексация къиле тухвайдалай къулухъ, яни 2019-йисан 1-январдилай, 644 манатдин хкаж хъанва. Ахътин пенсионерди алай вахтунда 9781 манат къачуда. Маса мисал. Эгер къалах тийизвай пенсионерди алайтый ийсан эхирриз 15437 манат пенсия къачузвайтла, цийи ийсалай адаз пенсия 1088 манатдин хкаж, яни 16525 манат хъанва".

Аквазвайвал, алайтый ийсан эхирриз гзаф пенсия авай ксаризам амайбурулай гзаф артухни хъанва. Зоконди гъакъ истемишзаша.

Россиядин Пенсийрин Фондунин Дагъустанда авай отделенидии пешекарри месятят къалурздавайвал, пенсия дувъз тайнарнавани, авачни ва амай вири суалриз жавабар квэвай ПФР-дин сайтдай, районра кардик квай пенсийрин отделенийрай, гъакъни телефондин 8 800 200 17 01 нумрадиз зенгна, чириз жеда.

Заз вучиз тимил хъанва?

Сатимил вахт идалай вилк "Лезги газетдин" редакциядиз Сулейман-Стальский райондин Герейханован хъуре яшамиши жезвай Гъасанова Муминат Къурбанмегъамедовнадилай агаъдихъ галай манадин чар атана:

"Гъуърметлу "Лезги газетдин" редакция! Зун СССР авай вахтунда депутат тир. Гъукумат чкайла, 1992-йисуз, зун пенсиядиз экъечиңа. Гайи пенсиядай рази яз, мад за къалахнач. А вахтарипай инихъ пенсия са тимил хкаж хъанва. 2018-йисуз за пенсия ихътин къадарда аваз къачуна: январ - 7006, февраль - 7342, март - 7342, апрель - 7342, май-7692, июнь - 8041, июль - 8041, август - 8041, сентябрь - 8036, октябрь - 8035, ноябрь - 7680 (федеральный бюджетдайни 673 манатни 63 кепек) манат. Вучиз виридан пенсия хкаж жедайла, зи пенсия тимил хъанвайтла, зи къил акъатзава. Месэладай къил акъудун патал зун райондин агаълияр яшайишдин рекъяя таъминардай управленидиз фена, амма заз тамам жаваб ганач. Талабда и месэладай къил акъудун, зал дувъз жаваб агаъзарнава".

РЕДАКЦИЯДИН ПАТАЙ.

Гъуърметлу Муминат Къурбанмегъамедовна!

Чна куль чар талукъ идарадиз - Россиядин Пенсийрин Фондунин Дагъустанда авай отделенидиз рекье туну. Анай чав ихътин жаваб агаънава:

"1942-йисуз дидедиз хъанвай Гъасанова Муминат Къурбанмегъамедовна, 50 йис тамам хъайила (1992-йисуз), 5 ял аваз хъуниз килигна, пенсиядиз экъечиңа. 1993-йисалай инихъ адахъ ганеяй страховой взносар авач. Пенсиядиз экъечидей вахтунда адап мажибни лап гъвчиди тир. Идалай гъеъри, Муминат Къурбанмегъамедовнадилай агаълияр яшайишдин рекъяя хъбдай управленидай 2211 манатни 11 кепек алай пул хгуза. 2019-йисан 1-январдиз адап пенсиядин (7500 манатдал алай пул 2211 манат эхиг хъувурла) къадарди 9712 манат тешкилзава. Им (яни и къадар пенсия) Дагъустанда яшамиши хъун патал чарасуз герек тир пулунин къадардилай (къенин юкъуз - 8680 манат) артух тирвилай адаз федэральний бюджетдай гузвой алай пул акъвазарнава.

Месэладин патахъай дувъз дувъз делилар адас ПФР-дин РД-да авай управленидин Сулейман-Стальский райондин пенсийрин фондунай мадни дериндай чирун меслятизава".

Хъуре гъуърметлу кас

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Заз Сулейман-Стальский райондин Герейханован 1-хъурьун агаъли **РАГЫМХАНОВ Зейдулаг** чиз гзаф ийсар я. Адан дах Иседулагъ Ватандин Чехи дяведин иштиракчи, 5 веледдин буба, зегъметдал рикъ алай кас тир. Ада вичин веледарни зегъметдал рикъ алаз вердишарна.

Зейдулагъ 1957-йисуз дидедиз хъана. Сифте хъуре 6-класс акъалтарна, диде-бубадиз гъяр жуъредин къумекар гуз, абуру буормишай къалахар къилиз акъудуна. 1975-йисуз, 18 йис тамам хъайила, жегъиль Түркменистандин Безмейн шеърдиз акъатна. Ана бетондин блокар гъазурдай заводда рабочий яз къалахна. Са къурьуз вахт арадай фейила, ам Советрин Армиядин жергейриз фена. Ватандин вилк буржи къилиз акъудуна. 1977-йисуз хтана. Ам Цийи Узен шеърдиз фена. Ана, къалахни ийз, шофервиллин курсар къленна. Гъуърьунлай ина 11-класс акъалтарна, заоч-

нидаказ къилин образованини къачуна. 1987-йисуз З.Рагымханов Герейханован хъурьуз хтана, Къасумхурьуз автотранспортдин карханада шофервиле къалахна. Чернобылдин, 1986-йисуз, АЭС хъиткынайла, радиациядин амукъайрикай миҳун патал райвоенкоматдай Зейдулагъни азиз рекье тунай. Герейханован хъурьуз цудралди жегъылри ана намуслувиленди зегъмет чуугуна.

Зейдулагъа эвел къияй амукаяр тухдай машиндал къалахна. Гъуърьунлай радиацияди тади гайи ам штабдиз рекье туну. Штабда начальникдин машиндал къалахна. Ийф-югъ талтъана, зегъмет чуугур 3.Рагымхановаз вичин вилк эцигнавай везифаир намуслувиленди къилиз акъудунай Гъуърметдин грамота ганай, виридан вилк чухсагыл малимарни. Чернобылдин АЭС-дал са шумуд ваца къалахайдалай къулухъ ам къвализ раҳкурнай.

1991-йисуз З.Рагымхановаз вичин вилк эцигнавай везифаир намуслувиленди къилиз акъудунай Гъуърметдин грамота ганай, виридан вилк чухсагыл малимарни. Чернобылдин АЭС-дал са шумуд ваца къалахайдалай къулухъ ам къвализ раҳкурнай.

Чернобылдин 2-группадин инвалид тир Зейдулагъ Рагымханов алай вахтунда Цийи Мамрачир къашамиши жезва. Ам гъуърметлу инсанрикай сад я. Ада жемятдиз вичай жедай гъяр жуъредин къумекар гузва. Ам 3 веледдин буба, са шумуд хтуддин чехи бубани я.

Къейд ийин хъи, а хаталу чакада зегъмет чуугур адас тъкуматдин патай са жуърединни къезилвилер авач.

Ағъалийрин фикирдиз

"Пенсионер рагъметдиз фейила, багъририз адап къве вацран пенсия, гъакъл эхиримжи вацран алаба пул къачудай ихътияр авани?" И сув Россиядин Пенсийрин Фондунин Дагъустанда авай Управленидиз "тади хабаррин линиядиз" (телефондин нумра: 8-800-200-17-01) зенг авур чавуз республикадин ағъалийри виридалайни гзаф гузвойбурукай сад я.

Дагъустандин Пенсийрин фондунай хабар гана хви, и малумат тъакъыктадихъ галас къунвайди туш. Законодательства, пенсионер рагъметдиз фейила, багъририз (ирссагъириз) адап къве вацран пенсия къачун къалурнавач.

- Гъя са вахтунда, гъакъыктадани, рагъметлудан хизандиз пенсионердиз гун патал къалурнавай (начисленный), амма ада къачун тавунвай пенсиядин пулар къачудай ихътияр ава. Адат яз, им гъиле авай вацран, бязи вахтара лагъайтла, мисал яз, им больницаада аваз, са шумуд вацран пенсия къачунвачир душушшар жеда, - гъавурдик кутазва ведомстводи.

Рагъметдиз фенвай пенсиядин пенсия 6 варз алатдади къачун герек я. И вахт алатайла, ирссагъириз пенсия Гражданвилин кодексдал асаслу яз къачуз жеда. Эгер ихътинбур са шумуд кас аватла, авай къадар пул абурун арада вирида сад хъиз пайда.

Таганвай пулар вахчун патал пенсийрин фондуниз ва я банқдиз фин лазим я.

СНИЛС-диз талукъ яз

"Алай вахтунда Вириорсияда, гъя гъисабдай яз, Дагъустандани, чеб Пенсийрин фондунай я лугъуз, СНИЛС-дин (страховой номер индивидуального лицевого счета) къалурун талабзай лутуяр пайды хъанва, - хабар гузва Дагъустандин Пенсийрин фондунин пресс-куллугъди. Идахъ галас алакъалу яз, ағъалийриз мукъяйтвай квадар тавуниз эвер гузва. Идалайни гъеъри, мумкин тир угърийрин шак физвай делеприкай тади гъалда къанун-къайдыа хъдай организ хабар гун талабзава.

"ОПФР-дин Дагъустанда авай Управленидиз "тади хабаррин линиядиз" ағъалийрилай, къалериз къвз, чеб Дагъустандин Пенсийрин фондунин къуллугъчияр я, цийи къилелай са гъихтин ятланы документар түххүрьун лазим тирди лугъуналди, СНИЛС ва я адап делилар гун талабзава", - къънева малуматда.

- ОПФР-дин Дагъустанда авай Управленидиз пресс-куллугъди тъвар къунвай ведомстводин къуллугъчияр къвалериз фена, анра государстводин къуллугътар къиле тухузвач. Къучайра бязи суалриз жавабар (опрос) гун талабзавач, телефонрай гъихтин ятланы делилар ва банкдин картайрин реквизитар хабар къазвач ва квэз садлагъана атанвай са гъихтин ятланы пуларикай малумат гузвач. Мадни, социальный сетра ва маса чайра чи къуллугъчияри ихътин къвалах къиле тухузвайди туш. Ағъалияр, гъамиша хъиз, анжак и кар патал чара авунвай чайра (клиентские службы) ва МФЦ-ра къабулзава, - алай хъийизва ведомстводин пресс-куллугъди.

5 йис амаз менфят

Къачуз жеда

Малум тирвал, алай ийсалай Россияда пенсиядиз экъечидалай яшар хкаужунихъ галас алакъалу яз, элячунин (переходный) вахт кардик акатда. И серенжем векъидаказ къиле тифин патал сифтеъян са шумуд ийсан хкајда. Ида ағъалийриз жуъре къезилвилер ва яшайишдин рекъяя къумек хуъдай мумкинвал гуда. Мисал яз, къенин юкъуз пенсиядин яшара авайбуруз къалурнавай эмениндин ва чилин налогрикай менфят къачуз жеда. Идалайни гъеъри, гъяр ийсан къиле тухудай диспансеризациядихъ ва къалахадихъ галас алакъалу тир цийи жуъредин къезилвилерни кардик кутада.

Икъл диспансеризациядай къезилвилерин ва бейкарвиял гузвой пособидин къадар артухарунин ихътиярар ағъалийриз пенсиядиз экъечидалай цийи вахт алукулдади 5 йис вилк кумаз, элячунин положения фикирда къуна, менфят къачуз жеда. Мисал яз, 2024-йисуз, пенсиядиз экъечидалай вахт 3 йисар артух хъайила (яни 58 ва 63 ийсара аваз), пенсиядиз экъечидалай авай къезилвилерикай 53 йис тамам хъанвай дишегълийривайни 56 йис тамам хъанвай итимривай менфят къачуз жеда.

Пенсия тайнардайла, гъя са вахтунда тайин тир яшарив агаъун ва маҳсус стаж аваз хъун гъисаба къазвайлани, вад ийсан вахтунихъ и душушшари важиблувал ава. Им, сифте нубатда, хаталу ва залан пешейрин (1 ва 2-нумрайрин сияғидик акатзавай) сагъибриз - вахтундай вилк пенсиядиз экъечидалай ихътияр авай ксариз - талукъ я. Пенсиядиз экъечидалди амай вахт алукуни ва идахъ галас алакъалу яз къезилвилер къаҷунин ихътияррикай менфят къачудай мумкинвални ихътин душушшар 5 йис амаз арадал къведа. Мисал яз, шеърдин общественный транспортдин шоферар, лазим тир маҳсус стаж авайла (дышегълийривайни 50 (дышегълийр) ва 55 ийсан (итимар) яшара аваз экъечизава. Им абур патал пенсиядиз экъечидалди амай вахт 45 (дышегълийр патал) ва 50 (итимар патал) ийсан тамам х

Бажарагълу актриса ва манидар

Эминат ЗАИРБЕГОВА

"Манидал рикл алай инсан къульзү жедач", - лугъузва халкъдин мисалда. Зи фикирдади, и гафар бажарагълу актриса ва манидар Эльмира КЪАРАХАНОВА хътн инсанриз лагъанвайбур я. Эльмирадин къанажагълу вири умъур манидиҳуни ширина нағымайрих галаз алақалу я. Гъеле мектебда келзамаз ада районда къиле тухузтай манийрин суваррик, килигунра, конкурса иштиракиз, къенкъечи чаяр къаз хъана. Жегъиль рушан манийриб яб акалавабурук гъевес кутадай, гъинкъ хыи, Эльмирадин мани-макъам вири бедендалди гъиссазвай. Искусстводиз авай кланивили же-гъиль руш чехи агалкъунрихуни тухвана. Къе ада, хъсан тежриба авай манидар ва бажарагълу актриса яз, медениядал, театрдада рикл алайбур шадарзава.

- Рикл алама, зи хайи хъруръ - Къеплир-Къазмайрал хъсан тамашаир газ мукъвал-мукъвал Лезги театрдин колектив мугъман жедай. Им зун патал еке сувар тир. Заз фикиррай жувни абурун жергеда аваз аквадай, - лугъузва Эльмира Назимовнади.

Рушан мурад къилиз акъатна. Алай вахтунда ам чи милли театрдин хъсан артисткайрикай сад я. Вичин ширин, назик сесинаиди манияр ягъиз, тамашаир шад ийиз, гъса ва вахтунда Эльмира театрдин репертуардик квай саки вири тамашайрани къульвазва.

Бажарагълу актрисади виши сегънеда тамамарна къанзайвай гъар са рол-

дал, гъар са къаматдал гзаф зегъмет чулагъазва, гъавилия абури рикл ала-мукъдайбур, тамашачийрин руғъидин

- 1992-йис. Къеплир-Къазмайрал та-маша газ чи театрдин колектив нубатдин сеферда атанвай. Тамаша куль-тъяр хъайила, заз цуьквер газ сельнедал атанвай рушарикай хъсан буй-бу-хах авай, иер акунар, чинан хъвер алай Эльмира акуна. Гъа сифте акунмазди, заз ам къетен бажарагъ авай, хъсан руш тирди чир хъана. За азаз гуль-тъулай театрдиз атун теклифна, - сугъбетзава Дагъустандин халкъдин артист Мамед Мамедова.

Гъа икл Эльмирадин мурад къилиз акватаидалай инихъ 25 йис алатнава. Лезги театрда ада 70-далай гзаф къаматар яратмишнава. Абурун чехи пай къилин ролар я. Сифтегъанбурун жергеда Аңжеладин (А.Исмаилов, "Къвал хъитъкинна"), Малаикдин (Э.Наврузбеков, "Ярагъ Мегъамед"), Лаурдин (А.С. Пушкин, "Къванцин мугъман"), Зейнабан (Х.Авшалумов, "Имам Шамил") ва гзаф маса ролар ава.

- Эхиримжи йисара Эльмиради гъев-весдиidi къвалахазва. Гъавилия адаэ классикадай са шумуд ролда къугъвадай мумкинвални хъана, - лугъуз, актрисадин алақунрал шадвалава театрдин къилин режиссёр, Дагъустандин халкъдин артист Мирзебег Мирзебегова.

И жигъетдай яз алай вахтунда Э.Къараханова классикадин репертуардай Х.Тагъиран ва Къ.Межидован "Ашукъ Сайд" драмада Дилберан, И.Гъусейнован "Етим Эмин" трагедияда Тукъезбанан ролра къугъвазва. Ибурулай гъейри, Эльмиради вичин бажарагъ гъар жуъредин тамашайра къалурзава. Мисал яз, А.Исмаилован "Пуд юғ" (Марал), Б.Тураян "Вун язи диде" (Диляра), С.Саидъасанован "Дагъустандай тир Гомер" (хъурун дишегъли), Ф.Беделован "Аюхар" (Къизилбике) ва масабурон тъварар къаз жеда.

Эльмира Къараханова хъсан дидения. Гъевчи Айгуна адан рикл шадарзава. Къвалин-къан, аядлин вири къайгъуярни адан хиве ава. Чи мурад Эльмирадихъ мадни еке агалкъунар хъун, рикл авай вири мурадар къилиз акъатун я.

Бикеханум АЛИБЕГОВА

Дуњья - сад, шаирар - гзаф,
Къат-къат дуњядал къатканва девир.
Девирдал, пайдах хъиз, хаж хъанеа шаир,
Хаж хъанеа шаир - асклан буйдин инсан,
Хаж хъанеа шаир, дагълар хъиз къакъан,
Хаж хъанеа шаир Етим Эмин...

И царап Ибрагим Гъусейнова Эминаз бахшнавай гимн хъиз я.

7-классда келзавайла, чун, магъледал алай рушар, зулун береда, хъчар къватлиз, Вини Ярагъдал фенай. Хъур дуъзендиз къуч хъана, цларин хараплаяр амай. Чун аниз агакъна, цлай хъувуна, фу нез башламишина. Ахпа хъчар къватлиз фена гъарма сад санихъ. За лагъайта, хурулай цлар илитиз башламишина. Зи вилерикай Етим Эмина ина келай вахтар каргана. Зун ам фейи жигъирра, гелера гъатна, дерин фикиррик акатна. Зи дидеди библиотекада къвалахзавай. Гъа чавуз заз лезги вири шаирин эсерар, абурун умъурдикай делилар ктабрай келиз чизвай. Хууре чилин циф авай. Чкъланвай къвалерин цлар, къаварикай кларасар худна, цийи хуруръз хутхнавайтлани, марфари, живери, гарари гаташвайтлани, гъеле сағъ я амай а цларин пиллерла лагъайта, хушраканри чил янавай. Гъар жуъредин кул-кус экъечинавай, баябан, харапл хъанвай хърурън къучейра за яргъалди сейрна.

Дуњья - сад, девирар - гзаф

Дувандин тахтuna авай, халкъдихъ рикл куз, гъар юкуз шиирап теснифзавай шаирдин къамат саклани зи фикирдай акъатзавачир. Зун адан а вахтунин есирида гъатна. Заз акл тир хъи, и хууре Эминан руғъиди тъбиат хъузва. Завай хъчар къватлиз хъаначир... Эхирни, чуру чуъхверин тарцин са къуль хел атлан, гъамни ичи чанта гъилик кваз хтанай. Рушар зал, гъелбетда, хъуренай. Амма гъиле авай хел за, са пайдах хъиз къуна, къвализ хъканай. Дидеди заз ферсуз шей лугъуз хъана. Амма адан векъи рахунар, сив зи бубади ақквазарнай. Буба гъамиша зи гъавурда ақкадай кас тир. А чавуз за «Я груши дикие рвала в местах, где жил Эмин» шиир къюнай.

Инал заз вуч лугъуз къланзаватла чидани? И сеферда зун гъиле къелем къуниз, и царап къхниз алатай йисан 13-декабрдиз акъатай "Лезги газетдин" 50-нумрада чапнавай гъурумтлу Шихсефи Сефиханован "Шаирдик хъукурмир" къиль ганвай макъалади мажбурна. Эхъ, Эминан пак яратмишнориз къуъкъяна къандач. Сифте дастамаг къачуна, адакай ахпа ракун гerek я. Эминакай, адан девирдикай гъеле малум тушир делилар къватлиз, хазина хъиз хъун чи буржарикай я. Испирин хурурън муаллим Дадашев Мегъамед гъурумтлан хва Абуулгъалимаз бязи делилар хъсандиз чида. Адан ата-бубадин къвализ Етим Эмин са шумудра вичин дустарни галаз атанай. Абурун буба арабист тир. Герейханован совхоздал яшамиш хъайи Нежведилов Паша халуди ва адан чехи стхади месел алай начагъ Эминан эсерар хуралай гъикл къелнитла, къени зи вилерик кума. Адазни хъсандиз чизвай Эминан малум тушир бязи члар.

Ярагъви Насрединов Фахрудин муаллимизни чида бязи делилар, Эмин Дербентда хестеханада авайла, адан патав и шегъерда яшамиш жезвай Къураргъ патан шаирар тир стхаяр Шуайни Сагъиб гъикл атанайтла. Абурун дуствиллакай чир жеда алай вахтунда Бакуда ва Стамбулда яшамиш жезвай абурун невейривай. Виридалайни хъсандиз чида адакай делилар Эминан рушан птулриз, Актау шегъерда яшамиш жезвай Идрисаз.

Лезги халкъдин, яни Эминан ирсиникай хъвизавай-тур макъсад дуъзгъунди, къениди хъана къанда. Къакъатзава шаирдин риклай са кълус - "гъарай, эллар, пис касариз ажеб дуњья хъанавачни..." Къакъатзава мад са кълус - "яр къвалав газ, раҳаз жери кар авач...". Икл, шаирдин терездин са хиле - лезги халкъдин социальный умъурдин гъал, мұккү хилени пак мұгъульбат авай. Гъайиф хъи, чехи шаир умъурдай фад фена. Амма вичин эхирдиз ам секиндаказ, сабурлудаказ, зурба философ хъиз фена: "Айиб мийир, инсан я лагъ дустариз..."

Лезги халкъдихъ рикл кайи пуд чехи чирагъ - Эмин, Саид, Сулейман - девиррал хаж хъана, санихъни ян тагуз, такабурдиз акъвазнавай пайдахар я. Я гараривай, я бязибурун нукъсан чларивай абур ақладариз жедач. Хъукурмир шаирин жавагъиррик! Алақыдатла, абурун яратмишнориз жагъур хъийиз, халкъдив агақъар хъийиз чалишиш хъуль. Гъа им я аферин къведай къвалах.

Ирс Тъсиридайвал къелна

М.ХАБАРОВ

Махачкъалада, Н.Юсупован тъварунихъ галай аялрин библиотекада, лезги чалал "Лезги литературадин чехи гъетер" лишандик кваз, тир Етим ЭМИНАН ва Дагъустандин халкъдин шаир Шагъ-Эмир МУРАДОВАН яратмишнориз ирсиниз ва абурун умъурдин рекъериз бахшнавай мрекат къве фена. Ам тешкъилай бур гъа и библиотекадин колектив (къилин библиотекарь Марина АТЛУХАНОВА), меркездин 48, 53-нумрайрин юкъван школайра лезги чал чирзайвай аялар тир (муаллимар - Алимат БАЛАМИРЗАЕВА, Исламира ИБРА-Гъимова ва Майна КЕРИМОВА).

Аялрихъ галаз гурурьшиш жез, чехи шаирин ирсиникай сугъбетар ийиз, иниз шаир, гъикъяятчи, драматург, Дагъустандин халкъдин писатель, "Самур" журналин жавабдар редактор Абдулесим ИСМАИЛОВАЗ, шаир ва публицист, РФ-дин ва РД-дин культурадин лайхълу работник, "Лезги газетдин" редакциядин литературадин

отделдин редактор Мердали ЖАЛИЛОВАЗ теклифнавай. Мярекат лентиниз къачуз, "Дагъустан" РГВК-дин милли телепрограммайрин директор, Дагъустандин халкъдин артист Исламира АГъМЕДОВ вичин къумекчиярни галаз атанвай.

Библиотекадин къелнинринг залда чехи шаирин яратмишнориз талуқарнавай метлеблу стендар гъазурнавай, ктабар, газетар, журналар къелдай-буруз ақвадайвал эцигнавай.

Ина ачух экрандилай шаирин хайи макъанди талуқар видеороликар (документтин бинедаллаз тукъурунавай фильмаяр) къалурунхъ галаз сад хъиз, чи устадри тамамарзайвай, лентиниз къачунай хейлин манийрихъни яб акала.

Виридалайни итихлуди шегъердин аялри лезги чалал Етим Эминанни Шагъ-Эмир Мурадован эсерар хуралай тъсиридайвал къелун хъана. Хайи Чалал девлетлевулувал, гузвелвал, чехи мумкинвилер аялри аннамишнориз чалал "Вахтар ва инсанар" телепрограммадай къалурда.

Мярекатдиз теклифнавай мугъманрикай А.Исмаилова Етим Эминан ирсинин гульгульяна вичи чулагъ зегъметрикай, шаирдин хайиди тир Ялцугърин хууре адан сур жагъур хъувуна, анал цийи къванер хаж хъувунай, Эмин-хууре шаирдиз зурба памятник хажхуний тарихдикай, гила ана музей эцигзайвай тегъеррикай сугъбетна, шаирдин бязи эсерар къелна.

М.Жалирова вичиз Шагъ-Эмир Мурадов гъикл чир хайиди ятла, шаирди лезги литература, культура, печать вилик финик кутунвай зурба паюнокай, адан чехи ирсиникай сугъбетна, бязи шиирапар ва вичи шаирдин 80 йисан юбилейдиз бахшна къье тебрик къелна.

Аялри ва муаллимри а сугъбетар ва келай эсерар хушвиледи къабулна.

Мярекатдин эхирдай мугъманрикай библиотекадиз ваялиз, савъкъатар яз, чин цийи ктабар, "Самур" журналдин нумраяр багъишина, ахпа санал шикилар яна.

Мярекатдай репортаж лезги чалал "Вахтар ва инсанар" телепрограммадай къалурда.

Рикерик шадвилин гыссер кутуна

А.СЕМЕДОВ

САКИ пудкъад юс идалай вилек, 1960-йисуз, Махачкъалада лезги передачайрин диктор патал конкурс малумарнай. И конкурсада къад касди иштиракнай. Абурун арада Бакуда театральный институт къульяновай чи районэльи рагьметлу Айдунбек Камиловни авай.

Гележег авай жегъилди а чавуз конкурсада сад лагъай чка къунай ва адакай Дагъустандин радиовещанидин лезги передачайрин диктор хънай. Гъар испен юкъуз радиодай гудай "Истивут" передачадихъни чна иллаки дикъетидви яб акал-

на. Ада Фейзудин Нагъиеван "Диде" шишир квятл хънвайбурун фикир вичел желбайвал хуралай келна.

Пуд лагъай чкадиз Шимихурьуван юкъван школадин ученик (муаллим - Наимат Рамазанова) Гъасретов Салманни Къуыхурин юкъван школадин ученица (муаллим - Мурадов Мислимулла) Селимова Амина лайхху хъана. Къейд ийин хъи, адет яз, конкурса поэзиядин яратмишунрикай менфят къачун лазим я. Амма С. Гъасретова чи районэльи рагьметлу Ляметов Абдурагъман муаллимдин "Узумар незани?" новелла хуралай келна. Прозадин эсер, поэзиядин эсердив гекъигайла, хуралай келун четин

- Зун и конкурсын иштиракчи хънал къадарсуз шад я. Ни лугъуда, чахъ бажарагълу аялар авач? Чи, муаллимрин, къилин везифа акъалтзавай несилдиз дидед чал къланаруникай ибарат я. Жув и рекъ-

дай. Артист Ризабала Агъабалаева хънал галаз санал тухузвой (Харубегни Царубег) и зарафатрин передачадихъ яб акалун чаз лап хушкар тир. Гъа са вахтунда абуру члун везифайрив рикл гвачиз эгечъзай карханайрин руководителарни пешекарар и передачада зарафатрин къайдада критика ийдай. И рекъя чун чи районэльи Айдунбек Камилован сесини гъеъранардай.

Къе за инал вучиз рагьметту А. Камилов рикл хизва?

Адет яз, гъар юисуз февралдин ваца, райондин образованидин отделдин руководстводин ва пешекарин, гъакл чипхъ яратмишунрин рекъя бажарагъ авай райондин школайрин муаллимрин иштираквал аваз, школьникрин арада шаирин художественный эсерар хуралай къелдай конкурсе тешкилзана. Ингъе и йикъара райондин 11-классра къелзай аяларин арада лезги чалай конкурс къиле тухвана, ана юкъван вири школайрин аялри иштиракна.

- Гъурметлу аялар, муаллимдар, - лагъана конкурс башламишдалди вилек рахай райондин образованидин отделдин начальник Катибов Рамазан муаллимди, - къе хайи дидед чалаз талукъарнавай и мярекат икл тешкилувиледи къиле тухунал чун шад я. Чна дидед чалаз бегъем фикир гузвач лагъана са касдини фикир тавурай. Чна дидед чални амай вири предмети хънал са жергеда эзигзава. Чалаз талукъай яз гъамиша школайра жуъреба-журе мярекатар къиле тухузва. Ингъе къенин чи и мярекатдани юкъван вири школайрин аялри икл активиндаказ иштирак авунни тлебии кар я. Виликамаз къетлендаказ къейд ийин хъи, конкурса анжак къенкъивечивал патал иштиракун кар алай месэла туш.

яй пешекар яз, за ара датлана аялрихъ галаз школада жуъреба-журе мярекатар тешкилзавай, гъакл жувахъ галаз къвалахзай маса муаллимарни и важибул кардал желбазава. Чна чи чал хън лазим я.

Школайрин арада чип вегъналди, конкурс башламишна. Сифте нубатда Къурагъирин сад лагъай нумрадин юкъван школадин ученица Бабаева Жемиляди шаир Абдул Муталибован "Гъайиф къведа заз" шишир хуралай келна. Вири аялри конкурсын иштиракайдал гъуѓуњиз, абуру тамамарай яратмишунрин хъсан ва пис терефар фикирда къуланди, конкурсын нетижайрикай гъарда вичин фикир ачуна.

Икл, жоридин членри сад лагъай чка Алладашдин юкъван школадин ученица Мамеева Маизата (муаллим Рамазанова Зилфира) гана. Ада Седакъет Керимовадин "Зи лезги чал" шишир акъван устадвиледи къелна хъи, жоридин членри адан алакъунар къетлендаказ къейдна.

Дагъви дишегълидин аллатай вахтарин (гъатта свасвилин либасиз ушшар тир) парталарни алаз, гъакваш янгъи шишир хуралай къелунин устадвал, гъелбетда, гъар са касдихъ жедач. Лугъудайвал, артисты вич къамат ачухарзай касдин хамуна тун лазим я. И рекъя рушаҳ къетлен алакъун авайди азвавай. Маизата гъакл дидед чалаз талукъарнавай са манини лагъана, квятл хънвайбуру тлалаб хъуванади, и мани гъатта къвед лагъай сефердани тамамарна. Къуй чи рушаҳ тележегдага еке алакъунар хъурай.

Къвед лагъай чкадиз Маллакентдин юкъван школадин ученица (муаллим Омарова Джульетта) Рамалданова Тамила лайхху хъа-

я. Амма С. Гъасретов конкурсын акъван мукъудиви гъазур хънвай хъи, зарафатдин къайдада къъенвай и эсер ада устадвиледи тамамарна. Гъа ихътин хуш келимаяр Къуыхурин юкъван школадин 11-классдин ученица Селимова Аминадин алакъунрикайни лугъуз жеда. Ада Фейзудин Нагъиеван "Къважзава чал" шишир хуралай келна.

Конкурсын къенкъивечи чкайар хънвач лагъана, къуй садин бейкеф тахъурай, -къейдна конкурсын нетижайрикай къурдалай къулухъ иштиракийрин вилек рахай жоридин членри. - Са жерге школайрин, аялар бегъемвиледи гъазур тахъянвайди азвавай. Шишир чарчай къелун, шиирдин са чка риклел алатна, паталай къумек гъзлемишу, эсер къелунин карда дикция къважзун ви ихътин маса нукъсанар тахъун патал чалишиш хъана къанда.

Гележегдага аялар гъазурзай муаллимрин, гъакл аялрин фикирни и кардал желбазава. Къуй гележегдага ихътин нукъсанар мад тикрар тахъурай.

Инал заз райондин методический центрдин начальник Абдулхаликов Къасум муаллимди са школада инспекторвилин ахтаршишун тухвойдалай гъуѓуњиз хъайи педагоговлай лагъай келимаяр рикл хизи къанзана. Ада лагъанай: "Чна къвалахда къейднавай татугайвилер школадилай къецез акътун лазим туш. Гележегдага, яргъал тевъяна, чи гъалатлар чна туххкуль хъувуна къанда..."

Конкурсын нетижайрикай къурдалай гъуѓуњиз къенкъивечи чкайар къур алариз гъурметдин грамота-яра гана. Грамотайриз аялар конкурсын гъазурай муаллимарни лайхху хъана. Мярекатда иштиракай вири аяларни ашкъиламишина.

Къвалах тешкилнава

А.РАМАЗНОВА

Дагъустан Республикадин Къилин ва РД-дин образованидинни илимдин министерстводин бургъудалди прокуратурандин органхъ галаз санал учебникар дүздаказ ишлемишинал, абур алишверишидин сетра маса гун тавунал гъузчывал тухузва. И мураддалди РД-дин образованидинни илимдин министерство-ди учебникрал абур хъудай голограммаяр-наклейкаяр элягъунин къвалах тешкилнава.

Къурагъирин сад ви къвед лагъай нумрадин юкъван школайриз пайна. И гъафтеда "Просвещение" издательстводин 5789 учебник райондин вири мектебиз ахъйда.

Ктабар хъудай рехъ яз голограмма- наклейка алкүрунин макъсад мектебра авай ктабар маса гунин вилик пад къаз алахъун я.

1-классдин "Лезги чал" учебникрал сифтегъан наклейкаяр Къурагъирин къилин заместитель Махач Харивеа, РД-дин образованидин ва илимдин министерстводай атанай куратор Н. Вагъабова, Каспийск шеърда авай РД-дин "VIII журедин макъсус (коррекционный) аялрин къвал" ГКОУ-дин директор К. Къадималиева, райондин образованидин отделдин начальник Рамазан Катибова, Къурагъирин 1-нумрадин юкъван школадин директор Гъамид Мисриева алкүрна.

Мектебар цIийи Хъхъана

Райсудин НАБИЕВ

Алатай юисуз Сулейман-Стальский райондин Шихидхурун, Даркүш-Къазмайрин, Клахцугъирин, гъаклни Курхурун 1-нумрадин юкъван мектебра хейлин къвалахар тамамарна. Гъаваярни, ракъар аваз, умундиз атана. И кардини устлариз ва рабочийриз къвалахар манийвал авачиз тамамардай мумкинвал гана. Сифте нубатда, мектебрин къаварал алай къульне хънвай ракъар, шиферар эляна, бязи чкайрилай къелечч тахтаяр, чуулар дегишарна, пленкайралди винел патар къевирна. Ахпа адан ви-нелайни гъурчег рангадин ракъун шиферар яна. Икл, мектебрин къавар цийи ва гъурчег хъана. Зегъмет чуугур устларизни рабочийриз хъверерин жемяти сагърай лугъузва.

Курхурун юкъван мектебда къавар дегишарунилай гъейри, аваданламишунин маса къарни къилиз акъудна. Анин вилик ви квай майдандал, аниз къвевзай къвачин рекъера гъурчег плитаяр тұна. Мектебдиз мукъва шеъредин къве къилгайни, вардел агақъадалди, аялрин хатасузвал таъминарунин мураддалди рекъерин макъсус лишанарни алкүрнава. И кардилай ГИБДД-ди разивал авуна.

Ихътин хъсан краарай хъверерин жемяти къайгъурик хъайи, күмекар гайи ксариз баркалла лугъузва.

ГАЗЕТ КИЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Клан я заз хуър, ам зи хайи диге я...

Къадимбек ИЛЬЯСОВ 1951-йисуз Къурагъ райондин Гелхенрин хуъре лежбер Омаран хизанда дидедиз хъана. Ада хуърун школада 8-класс, Дағъустандин Огнида механизаторвиллин курсар күтаянна. Колхозда тракториствиле ківалахна. Москвадин областда армиядн жергейра къуллугына.

1966-йисан залзала себеб яз, Омар хизанни галаз Къаякент райондин Дружба хуъруз куъч хъана. 1972-йисуз Къадимбекни армиядай гъя ииниз хтана. Жуъреба-жуъре милләттин векилар авай хуъре Къадимбека киномеханиквиле, ахпа күлтурладин ківалин директорвиле ківалахна. Алай вахтунда ам фотоаппаратдай шикилар ягънал машгъул жезва. Адахъ түккөвей хизан, вафалу веледар, хтулар, птулар ава.

Къ. Ильясова гъеле школада амаз шириар теснифзавай, абурукай са шумуд "Коммунист" газетдизни акътатайди я. Ам уртах "Булахдин чешмедап" ктабдин авторни я. Чна кіелзавайбуруз адан цийи ширирикай теклифзава.

Къадимбек ИЛЬЯСОВ

Дустарин жуъреяр

Дустар ава, ви вилик дүз къалуриз, Ви далудихъ ада ваз фур аттуда. Вун маса гуз, фида ви дуст арзадиз, Амма вуна а кар гежхъиз къатлуда. Дустар ава ширин мецел рахадай, Игри хъана, ви виликам къекъеда. Къарагъна вун хъфидай кимелай, Ви гүйгүйнай ягъанатриз хъуьреда.

Дустар ава пулунна вил авайбур, Пул акурла, абурун вилер дақвада. Кесиб хъана, эгер фейтла ви абур, Катда вири, вун акайтла къарада.

Дустар ава, ви вилик ви тарифиз, Вилералди ви кілнідав күгъвада. Алахъда ам ви кілніди къакъудиз, Ахтармишна вун гъафил хай арада.

Ихътин чуру рикли дустар жедалди, Душман хъайитла хъсан я ви далудихъ.

Дустуни вун яда тақвар чукъулдив, Душман вуна вилив хъуда парудихъ...

Дустар ава дустунихъди рик кудай, Са чавузни а касди вун гадарда. Къумек ийиз алахъда вичивай жедай,

Вичин намус, гъейрат, абур квадарда.

Rikle хъуда вичиз авур хъсанвал, Ви гүйриметдиз гүйримет ийиз алахъда.

Твадач хизанрин арада чаравал, Арха хъана ви хизандик акахъда.

Мехъер юкъуз гурлу ида ви межлис, Пашман юкъуз ви дерт пайиз алахъда.

Ви сир гудач, ам рахадач вакай пис

Ихътин дустар стхайрив гекъигиз жеда.

Ама хуъре зи

Клан я заз хуър, ам зи хайи диге я, Клан я заз хуър, зи бубайрин бине я, Клан я заз хуър, ам зун хвейи къеле я, Зи тарихдин улуб я вун хайи хуър. Гъвеңчи чавуз, ам зидед къужахда, Абурун хуърун ама хуъре зи.

Ихътин чал гъикі эцигда, лагъ, къе чилерал, Къизгъин давейра чи душмандив акъажай.

Жуwan хайи чал са чалахъни дегишимир, Хайи диде хъиз, вуна ви чал яхъ вине. Лезги лезгидив урус чалал ракамир, Хъуьреда квел, къачумир күнне квэс тегъне.

Чи лезги чал

Чи лезги чал, бубайрилай чаз амай Девлет я чи аманат я бубайрин, Хвена къанда, чирна къанда къевелай, Риклерани туна къанда балайрин.

Лезги чал - шагъадатнама я лезгидин, Тестикъардай, вич лезги я лугъудай Хазина я чи лезгийрин неслидин, Са чалахъни дегиш ийиз тежедай.

Хайи диде, хайи чал, хайи Ватан Гъар са касдиз виридалай ширин я

Къадир аваз хвена къанда жезмай къван, Къадрисузда умъурда лап четин я.

Рульдин гъарай

Дагъ рик ятла, вац дамар я чи чилин, Къуват гузтай сагъламвилиз чилерин.

Дуъз кар туш иви пай авун са рикли, Жув магърум яз гъейрибуруз пай кутун.

Самур вацні гъя и жуъре хъанава, Чаз бес тежез, гъейрибуруз пайнава.

И гъал акваз, вучиз чи халкъ канава?

Гъакимарин къаст яни чак цай кутун?

Чил пайнава, халкъ пайнава къве патал,

Багъри багъридив авунва яръгал.

Сергъятни хъанва чаз живедин маргъал.

Дуъзвал яни икъ чи рикли къай кутун?

Вучиз лезги халкъдин рикле тунва тал?

Чи хайи чил вучиз къе чаз хъанва сал?

И дерт чуѓваз, чуру я чи халкъдин гъал, Дуъз яни бес чи руъльдик гъарай кутун?

Жамидин ИСМАИЛОВ

Жуwan рульдиз гъикі язава тегъне? Эгер ятла вун бегъем хва - лезги, Чал чир хун я ви асаслу буржи. Гъикъван хъайитлан девлете пар, Клеве гъатайла, вун хъуда ви чала. Чал чи девлет я, гъакл чи берекат, Чал чириз ая күнне гъерекат...

Чуру лезгидиз

Гъалтна зал са терс лезги, Рикелай фей лезги чал. Са къадар тир вичин яшар, Саклани гъавурда такъар.

Дидед чал фенвай рикелай, Дамахиз, яд чалал рахаз, Хъана лугъуз вич патара, Вилизни таквар шартлара.

Чир хъана заз са кар ахпа: Дустағъда ам хъанай яргъа Урус чални течиз бегъем, Хайи чалаз хъана зуькем.

Вуч лугъун за ихътин пехърез, Ават тийир ахварай, шез. Кими туш чи хуърера гъич Ламаті ксар, къацанвай тиши...

Вуж къланда заз?

Къунерал жен акуллу къил, Рикле тежер фикир тулькуль. Масад маддал алачир вил, Къваликни квачир гъарам, Кесибдив гъил вугуз тлар, Гъахътин инсан кълан я рикли.

Ацукун - къарагъун чидай, Къуьзудаз гъурумет ийидай, Зельмет чуѓваз, гъалал фу нез, Пехилвални рикле тежез, Хийир-шийирдай акууддай къил, Хуъркуй яргъа тийир мензил, Гъахътин инсан кълан я рикли...

Къуншидихъ галаз тулькульдай, Чирағ хъана, вич къуьзудай, Гъилледиз гъич тагудай рехъ, Мехъер-межлис тухуз зирек, Фитнечияр къадай къерех, Гъахътин инсан кълан я рикли.

Къале твадач къални-фитне, Аялар тваз дуъзгъун рекье, Вичин къежей мез хуз чидай, Харжаф гаф сивяй текъведай, Герек хъайила, рахаз чидай, Гъахътин инсан кълан я рикли.

* * *

Четин гъалар хъай вахтара Чун хвенвайди чал я дидед. Чала хуъза чун яргъара, Я лугъуз чун вичин велед. Гъавилия за лугъузва квэз: Авайди туш чалан эvez.

Лувар кутадай такъат

Беденник лувар кутадай къудрат авай такъат, Инсанар сад ийидай виридалай зурба къуват, Миллионралди жавагъиран яратмишзаяв алат, Тарихар чириз, тежезвай галат, Дөй заманадин чирзаяв илим, Гъеңенш хъуй вун мадни, девлете даим!

Вун чи фагъум я, фикир ва гъава, Вуна лугъур гъар гафунихъ дуб, бине ава. Чан хайи дидед чал, алай зи мецел, Гъикъван зун пата хъайитлан, жеда вун рикел.

За хиялар, фикирар ийизва жуwan чалалди, Михъидаказ зегъмет чуѓваз, незва фу гъаладин.

понедельник, 18 февраля

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 6+
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 07.50 «Заряжайся!» 6+
 08.00 Мультифильм 0+
 08.20 «Слуха Родине» 16+
 08.45 «Заряжайся!» 6+
 08.55 X/f «Отец солдата»
 10.40 Моностекапль «Путешествие в Азию» (Михаил Морозов, Санкт-Петербург) 12+
 12.05 «Парламентский вестник» 12+
 12.30, 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 12.55 Д/ф «Классические герои неклассических войн» 16+
 14.55 X/f «Угом-реках» 12+
 16.55 X/f «Центр нападения» 0+
 18.10 «Здравствуй, мир!» 0+
 18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

19.30, 22.30, 00.30

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Сегодня 18 февраля. День начинается.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 14.00 Наши люди с Ю. Меньшовой. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся!
 16.00 Мужское/Женское.
 17.00 Время покажет. (16+).
 18.25 Время покажет. (16+).
 18.50 На самом деле. (16+).
 19.50 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Гадалка». (16+).
 22.30 Большая игра. (12+).
 03.00 X/f «Мужчина и женщина» 16+
 04.50 Передача на табасаранском языке «Мил»
 05.25 «Учимся побеждать»
 05.40 X/f «Центр нападения» 0+

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
 17:45 К Дню защитника Отечества. Опальные Афганом
 18.15 Акция. Аналитическая программа Ильмана Али-пулатова
 5.00 Утро России.
 9.00 Вести.
 9.25 Утро России.
 10.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 11.40 Судьба человека с Б. Корчевниковым. (12+).
 12.50 60 минут. (12+).
 14.00 Вести.
 14.40 Кто против? (12+).
 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
 18.50 60 минут. (12+).
 20.00 Вести.
 21.00 Т/с «Склифосовский»
 23.30 Вечерний Ургант. Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
 4.10 Контрольная закупка.

НТВ

5.00, 6.05, 7.05, 8.05 Т/с «Лесник». (16+).
 6.00, 7.00, 8.00 Сегодня.
 11:25 Доступная среда
 17.45 К Дню защитника Отечества. Опальные Афганом
 18.15 Акция. Аналитическая программа Ильмана Али-пулатова
 5.00 Утро России.
 9.00 Вести.
 9.25 Утро России.
 10.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 11.40 Судьба человека с Б. Корчевниковым. (12+).
 12.50 60 минут. (12+).
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.30 Место встречи.
 17.15 ДНК. (16+).
 18.10 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».
 21.00 Т/с «Невский. Чужой среди чужих». (16+).
 23.00 Вежливые люди. (16+).
 0.00 Сегодня.
 0.10 Поздняков. (16+).
 0.20 Т/с «Шелест». (16+).
 1.10 Место встречи. (16+).
 3.00 Поехали, поедим!
 3.45 Т/с «2,5 человека».

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
 6.50 Удачная покупка. (16+).
 7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
 9.30 Давай разведемся!
 10.35 Тест на отцовство.
 11.35 Обзор. Чрезвычайное происшествие.
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.30 Место встречи.
 17.15 ДНК. (16+).
 18.10 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».
 21.00 Т/с «Невский. Чужой среди чужих». (16+).
 23.00 Мелодрама «А снег кружит...» (16+).
 24.00 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
 0.00 6 кадров. (16+).
 0.30 Мелодрама «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...» (16+).
 3.10 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
 3.55 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 4.50 Д/ф Реальная мистика
 5.35 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение. (16+).
 8.00 X/f Сладкая женщина
 10.00 Д/ф «Н. Гундарева. Несладкая женщина».
 10.55 Городское собрание.
 11.30, 14.30, 19.40, 22.00 События. (16+).
 11.50 Т/с «Чисто английское убийство».
 13.40 Мой герой. Борис Гравеевский. (12+).
 14.50 Город новостей. (16+).
 15.05 Т/с Шекспир и Хэтэуэй. Частные детективы
 16.55 Естественный отбор.
 17.40 Т/с «Чего начинается с Родина». (16+).
 20.00 Петровка, 38.
 20.20 Право голоса. (16+).
 22.30 Афган. Герои и предатели. (16+).
 23.05 Знак качества. (16+).
 0.00 События. (16+).
 0.35 Хроники московского быта. Любовь без шампана.
 3.10 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
 3.55 Д/ф «Укол зонтиком». (16+).
 2.15 Т/с Шекспир и Хэтэуэй. Частные детективы.
 4.00 Т/с «Охотники за головами». (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
 9.00 Новости дня.
 9.15 Д/с «Колеса Страны Советов. Были и небылицы».
 10.00 Военные новости.
 10.05, 13.15, 17.00 Т/с «Умножающий печаль». (12+).
 13.00 Новости дня.
 13.35, 14.05 Т/с «Военная разведка. Северный фронт». (12+).
 14.00 Военные новости.
 18.00 Новости дня.
 18.30 Специальный репортаж. (12+).
 18.50 Д/с «Непобедимая и легендарная». «История Красной армии».
 19.40 Скрытые угрозы.
 20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.00 Между тем. (12+).
 23.25 X/f «Марш-брюсок. Охота на «Охотника».
 3.15 X/f «Риск - благородное дело».

вторник, 19 февраля

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 6+
 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
 07.55 «Заряжайся!» 6+
 08.05 «Здравствуй, мир!» 0+
 08.45 «Заряжайся!» 6+
 08.55 Д/с «Исчезновения»
 09.25 X/f «Мужчина и женщина» 16+
 11.25 «Годекон» 12+
 11.50 «Будни Клиники Аскерханова» 12+
 12.55 «На виду» 12+
 13.30 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Дагестана живая красах» 6+
 13.45 «Экологический вестник» 12+
 14.10 «Учимся побеждать»
 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 14.55 X/f «Белый клик» 0+

16.55 X/f «Огни Баку» 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Сегодня 19 февраля. День начинается.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 14.00 Наши люди с Ю. Меньшовой. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся!
 16.00 Мужское/Женское.
 17.00 Время покажет. (16+).
 18.25 Время покажет. (16+).
 18.50 На самом деле. (16+).
 19.50 Пусть говорят. (16+).
 21.30 Т/с «Гадалка». (16+).
 22.30 Большая игра. (12+).
 23.30 Вечерний Ургант. Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
 4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Очар» (на кумыкском языке)
 11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
 17:25 Наследие. К 100-летию Марии Ибрагимовой
 18.25 Чистый Дагестан
 5.00 Утро России.
 9.00, 11.11 Вести.
 9.25 Утро России.
 10.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 11.00 Сегодня.
 11.40 Судьба человека с Б. Корчевниковым. (12+).
 12.50 60 минут. (12+).
 14.00 Вести.
 14.40 Кто против? (12+).
 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
 18.50 60 минут. (12+).
 20.00 Вести.
 21.00 Т/с «Склифосовский»
 23.30 Вечерний Ургант. Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
 4.10 Контрольная закупка.

НТВ

5.00, 6.05, 7.05, 8.05 Т/с «Лесник». (16+).
 6.00, 7.00, 8.00 Сегодня.
 10.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 11.00 Сегодня.
 11.40 Судьба человека с Б. Корчевниковым. (12+).
 12.50 60 минут. (12+).
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.30 Место встречи.
 17.15 ДНК. (16+).
 18.10 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».
 21.00 Т/с «Невский. Чужой среди чужих». (16+).
 23.00 Мелодрама «Я люблю своего мужа». (Украина).
 18.00 6 кадров. (16+).
 19.00 Мелодрама «Лже-детинец». (16+).
 21.00 Т/с «Женский доктор 2»
 0.00 6 кадров. (16+).
 0.30 Мелодрама «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...» (16+).
 3.25 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
 4.10 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 4.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 5.25 6 кадров. (16+).
 5.35 Домашняя кухня. (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
 6.50 Удачная покупка. (16+).
 7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
 9.30 Давай разведемся!
 10.30 Тест на отцовство.
 11.30 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 11.50 Т/с «Чисто английское убийство».
 13.40 Мой герой. Александр Половцев. (12+).
 14.50 Город новостей. (16+).
 15.05 Т/с Шекспир и Хэтэуэй.
 16.55 Естественный отбор.
 17.40 Т/с «Чего начинается с Родина». (16+).
 20.00 Петровка, 38.
 20.20 Право голоса. (16+).
 22.30 Осторожно, мошенники! Бес в голову. (16+).
 23.05 Д/ф «Женщины Владимира Высоцкого».
 0.00 События. (16+).
 0.35 90-е. Королевы красоты
 1.25 Д/ф «Последние залпы». (16+).
 2.15 Т/с Шекспир и Хэтэуэй. Частные детективы.
 5.25 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение. (16+).
 8.00 Доктор И... (16+).
 8.35 X/f «Рядом с нами».
 10.35 Д/ф «Олег Ефремов. Последнее признание»
 11.30, 14.30, 19.40, 22.00 События. (16+).
 11.50 Т/с «Чисто английское убийство».
 13.40 Мой герой. Ирина Климова. (12+).
 14.50 Город новостей. (16+).
 15.05 Т/с Шекспир и Хэтэуэй.
 16.55 Естественный отбор.
 17.45 Т/с «Чего начинается с Родина». (16+).
 20.00 Петровка, 38.
 20.20 Право голоса. (16+).
 22.30 Линия защиты. (16+).
 23.05 90-е. Шуба. (16+).
 0.00 События. (16+).
 0.35 Прощание. Иосиф Кобзон. (16+).
 1.30 Д/ф «Несоставившиеся генексы». (12+).
 2.15 Т/с Шекспир и Хэтэуэй. Частные детективы.

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
 9.00, 13.00 Новости дня.
 9.15 Д/с «Колеса Страны Советов. Были и небылицы».
 10.00, 14.00 Военные новости.
 10.05, 13.15 Т/с «Умножающий печаль». (12+).
 13.35, 14.05 Т/с «Военная разведка. Северный фронт». (12+).
 18.00 Новости дня.
 18.30 Специальный репортаж. (12+).
 18.50 Д/с «Непобедимая и легендарная». «История Красной армии».
 19.40 Скрытые угрозы.
 20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.00 Между тем. (12+).
 23.25 X/f «Правда лейтенанта Климова». (12+).
 1.20 X/f «Без права на проигрывать». (12+).
 2.45 X/f «Бармен из Золотого якоря». (12+).
 4.00 X/f «Белый взрыв».

среда, 20 февраля

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 6+
 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.15 Передача на лакском языке
 07.55 «Заряжайся!» 6+
 08.05 Мультифильмы 0+
 08.45 «Заряжайся!» 6+
 08.55 Д/с «Исчезновения»
 09.25 X/f «Олеоп Дунди»
 11.3

ПЯТНИЦА, 22 февраля

РГВК

- 06.50 «Заряжайся» 6+
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке
07.55 «Заряжайся» 6+
08.05 Мультифильм 0+
08.45 «Заряжайся» 6+
08.55 Д/с «Исчезновения»
09.25 X/f «Фатима» 12+
11.30 «Пятничная проповедь»
12.10 «Человек и вера» 12+
12.55 «Агросектор» 12+
13.20 «Галерея искусств»
13.50 К международному дню родного языка. Д/ф «Образовая культура дагестанского народа»
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.55 X/f «Пятый океан» 0+
16.55 «За скобками» 16+
17.00 X/f Небесный тихоход

- 18.35** Обзор газеты «Дагестанская правда» 12+
18.45, 01.00, 04.45 Передача на кумыкском языке
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00 Время новостей Махачкалы
20.20 «За скобками» 16+
20.25 «Подробности» 12+
20.50 «На виду. Спорт» 12+
21.35 «Молодежный микс» 12+
21.55 «Годекан» 12+
23.20 «За скобками» 16+
23.25 Д/с «Севастопольские рассказы» 13 с.
00.30 Время новостей Дагестана
01.35 Т/с «Владыка морей» 16+
02.40 «Годекан» 12+
03.05 X/f «Мыс страха» 16+
05.20 «Молодежный микс»
05.35 X/f «Небесный тихоход» 0+

ПЕРВЫЙ

- 5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Сегодня 22 февраля. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время показет. (16+).
14.00 Наши люди с Ю. Меньшовой. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время показет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время показет. (16+).
18.50 Человек и закон. (16+).
19.55 Телегра «Поле чудес». (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «Голос. Дети».
23.15 Вечерний Ургант.
0.10 X/f «Ева». (18+).
2.05 На самом деле. (16+).
3.05 Модный приговор.
4.00 Мужское/Женское.
4.55 Давай поженимся! (16+)

РОССИЯ 1

- 11:25, 14.25, 17.00, 20.45** Вести-Дагестан
17:25 Мир Вашему дому
17.45 К Дню защитника Отечества «Возвращенная память»
18.25 Республика
5.00 Утро России.
9.00, 11.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.40 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
12.50 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
14.40 Кто против? (12+).
17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
18.50 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Бенефис Елены Воробьевой. (12+).
23.25 Выход в люди. (12+).
0.45 X/f «Ветер в лице».
4.15 Т/с «Сваты». (12+).

НТВ

- 5.00, 6.05, 7.05, 8.05** Т/с «Лесник». (16+).
6.00, 7.00, 8.00 Сегодня. T/c «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 T/c «Морские дьяволы». (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Обзор. Чрезвычайное происшествие.
14.00 Место встречи.
17.15 ДНК. (16+).
18.10 Жди меня. (12+).
19.00 Сегодня.
19.40 X/f «Отставник 3».
21.40 T/c «Невский. Чужой среди чужих». (16+).
23.15 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Только вернись». (16+).
2.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
4.50 Д/ф Реальная мистика
3.30 Тест от отцовства. (16+).
4.20 По делам несовершеннолетних. (16+).
6.00 Домашняя кухня. (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30** 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.45 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.45 Давай разведемся! (16+).
10.50 Тест от отцовства.
11.50 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.00 Мелодрама «Трава под снегом». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Двигатель внутреннего горения».
23.15 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Только вернись». (16+).
2.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
4.50 Д/ф Реальная мистика
3.30 Тест от отцовства. (16+).
4.20 По делам несовершеннолетних. (16+).
6.00 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 6.00** Настроение. (16+).
8.05 X/f «Два капитана».
10.10 X/f «Месть на десерт». (16+).
11.30, 14.30, 19.40 События. (16+).
11.50 X/f «Месть на десерт». (12+).
14.50 Город новостей. (16+).
15.05 Т/с Шекспир и Эзээй. Частные детективы.
16.55 10 самых... Трудовое прошлое звезд. (16+).
17.30 X/f «Дорогой мой человек».
20.00 X/f «Северное сияние. Шорох крыльев».
22.00 В центре событий.
23.10 Приют комедиантов.
1.05 Д/ф «Олег Янковский. Последняя охота».
1.40 Комедия «Фантомас разбушевался».
3.30 Петровка, 38.
3.50 Осторожно, мошенники! Бес в голову. (16+).
4.20 Смех с доставкой на дом. (12+).
4.40 Д/с «Обратный отсчет».

ЗВЕЗДА

- 6.20** X/f «Шел четвертый год войны...» (12+).
8.35 Д/ф «Нулевая мировая», 2 с. (12+).
9.00 Новости дня.
9.15 Д/ф «Нулевая мировая», 2 с. (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Д/ф «Нулевая мировая», 2 с. (12+).
11.20 Д/ф «Нулевая мировая», 4 с. (12+).
13.00 Новости дня.
13.15 Д/ф «Нулевая мировая», 4 с. (12+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Точка взрыва».
18.00 Новости дня.
18.35 Т/с «Битва за Москву».
21.15 Новости дня.
21.25 Т/с «Битва за Москву».
2.15 Время новостей.
5.35 X/f «Небесный тихоход».
3.20 X/f «След в океане».

суббота, 23 февраля

РГВК

- 07.00, 08.30, 16.30** Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке
07.55 Мультифильм 0+
08.50 X/f «Солдат Иван Бровкин» 0+
10.30 Д/ф «Горянка, покорившая небо» 12+
10.55 «Молодежный микс»
11.20 «Мой малыш» 12+
11.50 «На виду. Спорт» 12+
12.30 «Подробности» 12+
12.55 Д/ф «Дым и пламень»
13.15 Совместный концерт ансамблей танца «Лезгинка» и «Нальмыс»
15.50 «Здравствуй, мир!» 0+
16.55 Дагестанское кино. X/f «Баллада о старом оружии» 12+
18.15 «Лягнеч» 12+
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги. X/f «Баллада о старом оружии» 12+
20.00 X/f «Бородяга» 12+
04.40 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
05.15 «Лягнеч» 12+
05.40 Дагестанское кино. X/f «Баллада о старом оружии» 12+
05.50 X/f «Алитет уходит в горы» 0+
01.40 «Годекан» 12+
02.05 «Человек и право»

ПЕРВЫЙ

- 6.00** Новости.
6.10 Комедия «Дачная поездка сержанта Цыбули».
7.50 X/f «А зори здесь тихие...» (12+).
10.00 Новости.
10.10 X/f «Офицеры».
12.00 Новости.
12.15 X/f «Небесный тихоход».
23.00 X/f «Максим Пере pilesca» 0+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.35 «Мой малыш» 12+
02.00 X/f «Бородяга» 12+
04.40 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
05.15 «Лягнеч» 12+
05.40 Дагестанское кино. X/f «Баллада о старом оружии» 12+
05.50 X/f «Алитет уходит в горы» 0+
01.40 «Годекан» 12+
02.05 «Человек и право»

РОССИЯ 1

- 5.05** X/f «Любимые женщины Казановы». (12+).
6.10 Комедия «Дачная поездка сержанта Цыбули».
8.55 Большой юбилейный концерт, посвященный 90-летию Академического ансамбля песни и пляски им. А. В. Александрова.
11.00 Еда живая и мертвяя. (12+).
12.00 Квартирный вопрос.
13.00 X/f «Белое солнце пустыни».
11.25 Измайлловский парк. (16+).
13.55 X/f «Двойная ложь» (12+).
17.55 Комедия «Бриллиантовая рука».
20.00 Вести.
21.20 X/f «Танки». (16+).
23.10 Янковский. (12+).
0.35 X/f «Слово полицейского» (16+).
2.30 Модный приговор.
3.25 Мужское/Женское. (16+).
5.15 X/f «Экипаж». (12+).
20.00 X/f «Мы из будущего» (12+).
4.20 Давай поженимся! (16+)

НТВ

- 4.45** X/f «Они сражались за Родину».
7.25 Смотр.
8.00 Сегодня.
8.20 Зарядись удачей! (12+).
9.25 Готовим с А. Зимним.
10.00 Сегодня.
10.20 Главная дорога. (16+).
11.00 Еда живая и мертвяя. (12+).
12.00 Квартирный вопрос.
13.00 X/f «Белое солнце пустыни».
14.50 X/f «Конвой» (16+).
16.00 Сегодня.
19.20 X/f «Отставник. Один за всех». (16+).
21.10 X/f «Отставник. Спастись врага». (16+).
23.15 6 кадров. (16+).
0.15 X/f «Секретная Африка. Выжить в ангольской саванне». (16+).
2.20 X/f «Последний герой». (16+).
1.55 Фоменко фейк. (16+).
2.15 X/f «Конвой». (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30** 6 кадров. (16+).
7.55 Мелодрама «Ульяни», когда плачут звезды» (Украина). (16+).
9.50 Мелодрама «Лучшее лето нашей жизни».
12.00 Здравствуй, страна грефов! (12+).
14.15 Мелодрама «Лекарство для бабушки». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Детектив «Тот, кто р亞дом». (16+).
21.10 6 кадров. (16+).
23.10 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Формула счастья». (16+).
2.25 Д/с «Москвички». (16+).
5.35 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 5.25** Маршброск. (16+).
5.55 АБГДейка.
6.25 Д/ф «Упали! Отжался! Звезды в армии» (12+).
7.20 Православная энциклопедия.
7.45 Здравствуй, страна грефов! (12+).
8.55 X/f Солдат Иван Бровкин
10.50 X/f «Иван Бровкин на целине». (12+).
11.30, 14.30, 23.40 События
11.45 X/f «Иван Бровкин на целине». (12+).
13.00 Детектив «Хроника гнусных времен». (12+).
14.45 Детектив «Хроника гнусных времен». (12+).
17.00 X/f «Шахматная королева». (12+).
21.00 Постскриптум. (16+).
22.10 Правда знаты! (16+).
23.40 События. (16+).
3.00 Д/ф «Женщина Владимира Высоцкого». (16+).
3.40 Удар власты. Человек, похожий на... (16+).
4.30 Афган. Герои и предатели. (16+).
5.35 X/f «Битва за Москву» (12+).

Ван авуна

Гъурметлу
“Лезги газетдин” редакция!

Гъурметлу
профессор Замир Закарияев!
Чи квализ “Лезги газетдин” нубатдин
4-нумра хтайла, заз адан чинилай зи ата-
бубайрикай къенвай “Диндин рекъя
алимар хбай ялахъвияр (шней Исмаил
эфенди ва гъажи Ибрагим эфенди)”
макъала акуна. Зи риклик къалабулух
акатна, вучиз лагъайтла чаз чи бубайри-
кай малуматар тимил чизва. Себебни ам
я хьи, зи буба Мегъамед-Ялахъви, ви-

Халил ва инани Исмаил, гъардаз са хва
аваз, кечмиш хъана.

Чун Ялахъиз бубадин, яни шейх Ис-
маил эфендидин пирелни физва. Хур-
е гъа къуне лугъузай бубадин къвалер-
ни ама.

Заз, гъурметлу профессор Замир
Закарияев, зегъмет чулуна, и делилар
жагъурна, раиж авур квэз чи вири тухум-
дин ва зи патай риклин сидкыдай чух-
сагъул лугъуз къланзана. Къуй квехъ чан-
дин сагъвал, къвалахда мадни еке агал-
кунар хърай.

Тухумдин патай чухсагъул

чин буба Исмаил кечмиш хъайила, лап
чагъ аял тир. Ам вичин тахай бубадихъ
галаз Мегъамадхуруъз атайди, гъана
амукъна. А вахтунда адан чехи буба гъа-
жи Ибрагим эфендидал чан аламай.
Ада Мегъамадхуре мектебни ачухнал-
дай. Идакай чаз чи мума гъажи-Салигъа-
та лагъанай (рагъметгар гүй вичиз).

Гъажи Ибрагим эфендииз къве хва
хъана: Исмаил ва Халил. Халилаз са
хва - Альмад хъана. Ам Худата яшамиш
жезвай. Ахла, яшар хъайила, зи ими кеч-
миш хъана.

Исмаила, Стамбулдин университет
кутъяна, Стандал тарсар гувай. Адан
гада Мегъамед зи дах я. Мегъамедаз
алай вахтунда Мегъамадхуре яша-
миш жезвай, бубайрин тварар алай къве
хва ава: Исмаил ва Ибрагим.

Заз ван атайвал, Исмаилни Халил
лап жегъилзазас разъметдиз финин се-
беб гуя бубади абуруз, партийният хъа-
на на лугъуз, къаргъишар авун хъаналда.
Якъин гъикл ятла чидач,amma Урасатда

Гъурметдалди, гъажи Ибрагим
эфендидин птул, Ярагъ-Къазмайрин
юкъван школадин муаллим МЕГЬА-
МЕДРАГЫМОВА (ИСМАИЛОВА) Се-
вилля.

Гъурметлу редакция, за чи багъри
хуруъз бахшнавай са ширини ракъур-
зава:

Ялахъар

Бубадин хуър, хай Ватан,
А гүзел тир чил баркаван,
Кеклецдалди абукеесер
Яд багъишай бубад гъилер.

Ялахърин хуър, чи гүннеяр,
Вилиз такваз чи бинеяр,
Плирер макан ва гъуържяяр,
Алад аниз - квэз шегъре я!

Плирерикай рапах еун къе,
Узъягъ яни вун, чан Бике,
Тухуз тахъай веси къилиз?
Жезвач вавай са дуъа къелиз,
Хъфена хъиз хайи хуруъз...

2019 - Театрдин йис

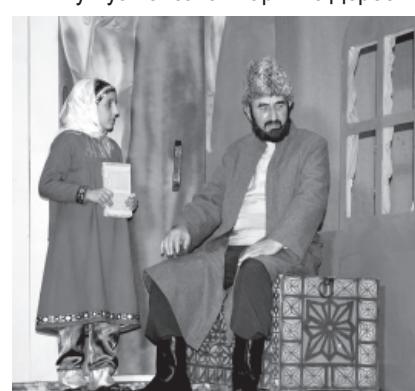

Гъвеччи артистка Марьям

Хазран Къасумов

Малум тирвал, Етим Эминан 180-йис-
сан юбилейдихъ галаз алакъалу яз Лез-
гийрин Станд Сулейманан тварунихъ га-
лай госмуздрамтеатрда Ибрагим Гъу-
сейнован “Етим Эмин” трагедиядай Да-
гъустандин халкъдин артист, театрдин къи-
лин режиссер Мирзебег Мирзебегова та-
маша эцигна. Заз адат аллатай йисан де-
кабрдин вакфа Махачъалада ва Къасум-
хуруъл килигдай мумкинвал хъана. Лагъа-
на къанда, режиссердилай къвалах уст-
таддаказ алакъанва. Ана машгъур арти-
старни хъсандин къугъавза.

Амма къе заз “Етим Эмин” тамаша-
да къугъавза виридалайни гъвеччи
артистка Марьям ЗАГЬИРБЕГОВАДИ-
КАЙ лугъуз къланзана. Марьяма Дербент

Марьям Мислимата ролда

шегъердин 21-нумрадин юкъван школада,
4-классда къелзана. Къелунрин,
ахлакъдин жигъетдай, гъакъни школадин
общественный умумурда, шегъерда
школьникрин арада тухузай конкурс-
ра, фестивалра, олимпиадайра иширак-
авунай ам гзафбуруз чешне я. Икъл, ала-
тай йисуз къадим шегъерда Етим Эми-
нан юбилейдиз талукъ яз шириар къе-

лунай тухтай конкурсда, Сардар Аби-
лан “Вун етим туш” шири къелунади,
Марьяма 1-чка къуна.

Марьяма “Етим Эмин” тамашада
чехи шаирдин руш Мислимата роль уст-
тадвилелди тамамарзана.

- Вилик йисара театрда эцигай и та-
машада Мислимата ролда театрдин
жегъил артисткаяр къульвайди я, - лугъ-
уза Дағъустан Республикадин лайх-
лу артист Агъахан Агъаханова. - Завай
инанишилелди лугъуз жеда хъи, абу-
рукай Марьяма яратимишай Мислимата
къамат тамашчайри иллаки хушвилел-
ди къабулна.

- Марьям къетлен бажарагъ, алакъу-
нар авай руш я, - къейдзава театрдин
къилин режиссер Мирзебег Мирзебего-
ва. - Гележегда хядай пешедикай ха-
бар къурла, Марьяма, “Закай режиссёр
жеда”, лугъуза. Мураддив агақъай ам!

Малум хъайивал, Марьям Загъирб-
егова идалай виликни са шумуд ролда
къугъувана. Ада, гъеле 5-йиса аваз, Дағъ-
устандин халкъдин шаир Ханбиче Хаме-
товадин “Марфадин стендар” пъесадай
эцигай тамашада дяведин аяприн (Ра-
мизан ва Маликадин) ролар тамамарнай.

Шегъерда дидедиз хъанатлани, Ма-
рьямаз лезги чал, лезги шаиррин шии-
рар хуралай чиди. Къвале, хизандин ара-
да ам дидед чалал рахазва.

Марьям театрда литературадинни
драмадин отделдин заведующийвиле
къвалахзайвай Эминат Загъирбоговадин
хтул я. И кардини гъвеччи рушаз иску-
ства камар къачуниз къумек тагана
тазвач.

“Бажарагъ валай гъич са касдини чир-
тавунвай тайин са къвалах ийиз алакъун
я”, - лагъанай Польшадин литературадин
машгъур векил Альфред Конара. Эхъ, ба-
жарагъ инсандин тѣбиатди гувай пай я.
Чи гъвеччи артистка Марьям Загъирбего-
вадини и кар тестикъарзана.

Меденият

Спорт

Алим Саидован агалкунар

Куругъули ФЕРЗАЛИЕВ

Са тимил вахт идалай вилик “FFP-
romotion8” твар алаз какахъай женгерай къи-
ле фейи международный турнирда чи вата-
нэгъли Алим Зумрудинович САИДОВА
Түркиядай тир Икрам АФЛАТОВАН винел
гъаливал къачуна.

Алим 1993-йисуз Докъузпара райондин
Усугъчай хуъре дидедиз хъана. Ина мектеб
ва гүгъультай Дербент шегъерда вуздин
физкультурадин факультет кутъягъна. Гъве-
чи чавалай ам вичин ими, ДЮСШ-дин тре-
нер Жабир Саидован гъилик спортдал маш-
гъул хъана. Гүгъультай усугъчайви тренер
Фахрудин Сулейманов гъилик азаддиз
курушахар къунин сирерни чирна.

Къейдна къанда, Алима алай йисан 20-
январдиз Москвада спортдин какахъай жу-
редин женгерай (ММА) “Женгчидин рехъ”
лишандын кваз къиле фейи акъажураны
иширакнай. И турнирда къиле тухтай пуд
бягъинани Алима гъаливал къачуна.

26 йисан яшда авай Алим Саидоваш
спортдин жуъреба-жуъре акъажунра къазан-
мишнавай 50-далайни гаф медалар, грамо-
таяр ава. 2018-йисан февралдилай ам Моск-
вада яшамиш ва спортдал машгъул жезва.
Алақунар авай виклер спортымен Москвада
на Росгвардиядиз къабулнава.

Нубатдин бягъс ада 3-мартдиз Дербент
шегъерда къиле тухуда. Къуй адахъ гел-
жегдани анжак гъаливилер хъурай!

Шахматрин спорт вилик тухуда

Хазран Къасумов

Сулейман-Стальский райондин администра-
цияда райондин къил Нариман Абдулмута-
либов РД-дин шахматрин федерациядин ру-
ководитель Жакай Жакаеваш галаз гъуру-
шими хъана. Ана тъакъни райондин собра-
нидин председатель Штибер Мегъамедхан-
нова, райадминистрациядин са жерге къу-
рулушин руководителри, Махачъалада ше-
гъердин “Олимп” ДЮСШ-дин директор Да-
вид Зиятханова, РД-дин шахматрин рекъя
судебный коллегиядин председатель Зураб
Салманова, райондин массовый информа-
циядин таъватрин векилри иширакна. Гъу-
рушдал районда шахматрин спорт вилик
тухунин месэләяр веревирдна.

куъ, гъурметлу Жакай Жакаев, къумек ва
тежриба герек я, - къейдна райондин къили.

Вичин раҳунар Ж.Жакаева райондин атун
теклифунай, хушвиледи къабулунай Нариман
Абдулмуталибоваз чухсагъул лагъана.

- Дағъустан шахматрин спорт вилик фи-
ни эхиримжи йисара Россияда къенкъевичи
регионрик акатава, - къейдна мугъманди. -
Республикада шахматриз ийизвай итих артух
жезва. Ида чак шадвални кутазва. Махачъа-
лада Анатолий Карпован тварунихъ галай
шахматрин школа кардик ква. Чна, маса реги-
онрин векилрин ишираквал аваз ва машъур
спортыменриз - шахматистриз теклифна, шах-
матрай чехи дережадин турнир тухузда.
Абурукай яз завай Расул Гъамзатов риклера
хуънин, “Белая ладья” - Вириоссиядин тур-
ниррин, Дағъустан Республикадин къенкъевичи

Къейд авун лазим я хъи, эхиримжи йиса-
ра района шахматрин спортдин екедаказ
фири гузва. Икъл, школойра гъвеччи классра
шахматрин тарсар, школьникрин арада гъар
йисуз шахматрайни шашкайрай турнир тух-
узва. Идакай Нариман Абдулмуталибова
республикадин меркездай атанвай мугъма-
нан хабардарна.

- Заз чи аялри шахматрай хъсан нетижай
къалурна къланзана, - лагъана Н.Абдулмута-
либова. - Гъикл лагъайтла, шахматар менфя-
тту спорт я. Шахматри аялрин къатлунар, абур-
тарсарай агақъунин къвалах хъсанарзана.
Гъам жаванрин, гъам чехибурун арада чахъ
хъсан шахматистар ава. Алай йисуз чна район-
да важибу къве миракат - Дағъустандин
халкъдин шаир Станд Сулейманан 150 йис
ва райондин 90 йис тамам хъун къейдда. Абу-
рун сергъятра аваз чаз школьникрин арада
шахматрай турнир тухуз къланзана. Важибу
и серенжем патал меценат, чи баркаллу районэгъли
Зураб Шайдеев пулдин таъватралди
куъмек гуз гъязур я. И карда чаз Дағъус-
тандин шахматрин федерациядин ва къилди

чивал патал тухузай ва маса турниррин
тварар къаз жеда. Чна къевелай инанишишвал
ийизва хъи, республикада тухузай турнирра
гила Сулейман-Стальский райондин шахма-
тистрии иширакда. Шахматар вилик туху-
ник пай кутазвай Зураб Шайдеев хътин мец-
нат хъунални чавай дамах ийиз жеда.

Жуъреба-жуъре теклифар ва меслятар
гуз гъурушдал райондин Собранидин пред-
седатель Штибер Мегъамедханов, физичес-
кий культурадин, спортдин, туризмдин ва
жегъилрин краин рекъя комитетдин дирек-
тор Надыр Эфендиев, образованидин управ-
ленидин начальник Къачабег Аминов, дяве-
дин, зегъметдин ветеранрин советдин пред-
седатель, насыгъатчи, шахматрал рикл алай
Абдулаким Гъажимурадов рахана.

Н.Абдулмуталибова райондин са ДЮСШ-
да шахматрал тренер-преподаватель тайина-
рунин, шахматрин спорт вилик тухудай центр
арадал гъунин, республикадин турнирра иши-
ракдай шахматистрин умуми команда теш-
килунин месэләяр къарағъарна. Мярекатдин
иширакчийри и теклифрин тереф хвена.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядиин, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство
367018, Махачкъала, Насрутдинов пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
М. А. АГЫМЕДОВ
65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
65-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ЖАЛИЛОВ

Газет яиса 52 сеферда акъатзана. Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчилавунин рекъяй Федеральны күлгүлтүддин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистрация авна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358 Макъалайр редакцияди түкүр хыйизва. Макъалайр рецензия гузвач ва абур элкъенва ваххувач. Редакциядин макъалайр ин авторин фикирарад сад тахвин мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, Насрутдинов проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Иисан - 63249

Зур иисан - 51313

Чап ийиз ваххудай вахт - 21.00

Чап ийиз ваххана - 16.20

Газет "Издательство" "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан күчө, б.

Тираж 7500

(Г) - И лишандик квай материалар гъакыдих чапзавайбүр я.

(12) - Икъван яшар хъянвайбүр күлпрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Расим Гъажидин экъунив агатна

ЧИ МУХБИР

9-февралдиз лезги литературадин "Марвар" ва "Шагъдагъ" къватларпи Кълара лезгийрин машгүр гъякятын Расим Гъажидин эссеиз талукъарнавай мярекат къиле тухвана. Аниз Расим Гъажидин хуърунвияр, чирхчирап, хайи литературадал, чалал риқл алай инсанар атанвай.

Мярекат "Алам" журналдин къилин редактор Камран Къурбаналиева къиле тухвана.

Расим Гъажидин эссеррин чалакай, ватанпересвилай, аданин Расул Гъамзатован арада хъайи дуствиликай, "Кард" журналдин редакторвага авур чаварикай, са гафуналди, гъикятын чехивиликай чин фикирар Оруж Оружева, Мульшкурви Вакъифа, Видади Севзиханова, Шихжамал Шихметова, Тажидин Агъавердиева, Зиядхан Мурадханова, Зерифа Къасумовади, Лезги Бегъулла, Эйваз Гъулиева, Римма Гъажимуродовади, Эчхеви Абира, Бегърам Залова ва масабуру лагъана.

Мярекатдин иштиракчияр лезги гъикята виллик ва къве йисалай Расим Гъажидин 80 йисан

юбилей къиле тухуникайни раҳана.

Камран Къурбаналиева виллик квай мярекатрикай, крарикай малуматар гана ва абур къиле тухунин карда гъиль къазвайбуруз сагърай лагъана.

Расим Гъажи Кълар райондин Вурвар хүре 1941-йисуз дидедиз хъана. Нафтларин мяденра бургучи яз къвалахна, Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. 1969-йисуз Ташкентда театрдин институт акъалтларна.

2019-йисуз 10-февралдиз лезги шаир, публицист, драматург, нара йисара Мегъарамдурун райондин "Самурдин сес" газетдин къилин редактор яз къвалахай Желил Пиралиевич Мурадалиев рагъметдиз фена.

Ам 1933-йисуз 22-сентябрдиз Мегъарамдуруре дидедиз хъана. Юкъван мектеб Миргъяра ақылтларай жегъилди Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. 1969-йисуз Ташкентда театрдин институт акъалтларна.

Са шумуд йисуз Мегъарамдурун райондин "Коммунизм патал" газетдин мухбир, редактордин заместитель ва райисполкомдин культурадин отделдин заведующийвиле къвалахна.

Желил Мурадалиеван кълемдикай хкатай цүдурлди очеркар, макъалаяр газетизни журнализ акъатна. "Самурдин сес" (газетдин твэр 1990-йисуз дегиш хъана) газетдин къилин редактор яз къвалахай йисара тежрибалу журналистди газа четинвилериз дурум гана, газетдин дережа агъуз веъенач, мадни цийи кларапиз хажна.

Желил Мурадалиев са шумуд ктабдин авторни я. Ада шириар, гъикятын, драмадин эсэрар къхизвай. Автордин "Тахайруш" пьесадин бинедаллаз Лез-

гийрин Стлал Сулейманан твэрарунихъ галай госмуздрамтеатрди тамаша эцигна. РД-дин культурадин лайихуу работник Желил Мурадалиева газаф йисара Лезги писателрин Союздин Мегъарамдурун районада авай отдельенидиз рэгъбервал гана.

Лезги халкъдин гъар са агалкъунал рикъивай дамаахай фронтдин далу патан ва зегъметдин ветеран, къени инсан, камаллу насыятчи Желил Мурадалиеван экъу къамат чи рикъера амукъда.

"Лезги газетдин" редакциядин колективиди рагъметлудан веледриз, хизанриз, вири мукъва-къилийриз башсагълугъувал гузва.

Играми ватанэгълияр!

Алай йисан 26-февралдиз, нячин сятдин 6-даз (18:00) Махачкъалада, Урусрин театрдин гъвечи залда, Лезгири Стлал Сулейманан твэрарунихъ галай госмуздрамтеатрдин коллективиди "ПЕРИХАНАУМ" тамаша къалурда. Перихануман ролда Дагъустандин халкъдин артистка Фаризат Зейналова къугъуваза.

Билеттин патахъай телефондин 8-928-540-30-44 ва 8-938-783-58-60 нумрайриз зенг ийиз жеда.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективиди Нариман ва Къагъриман Ибрагимовиз халуд хва
Валерик АЗИЗОВ
рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъувал гузва.

Виликан ученица Бикеханум Алибековади гъурумтлу дұхтур Азедин Мурадовиц Эсетоваз умьурдин юлдаш
Мафи Назировна
рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъувал гузва.

Махачкъалада, Дербентда ва Красноярскда яшамиш жезвай яламавири тир Алиеври Азедин Мурадовиц Эсетован хизанриз умьурдин юлдаш, диде, баде
Мафи Назировна
кечмиш хъунихъ галаз алакъалу яз башсагълугъувал гузва.

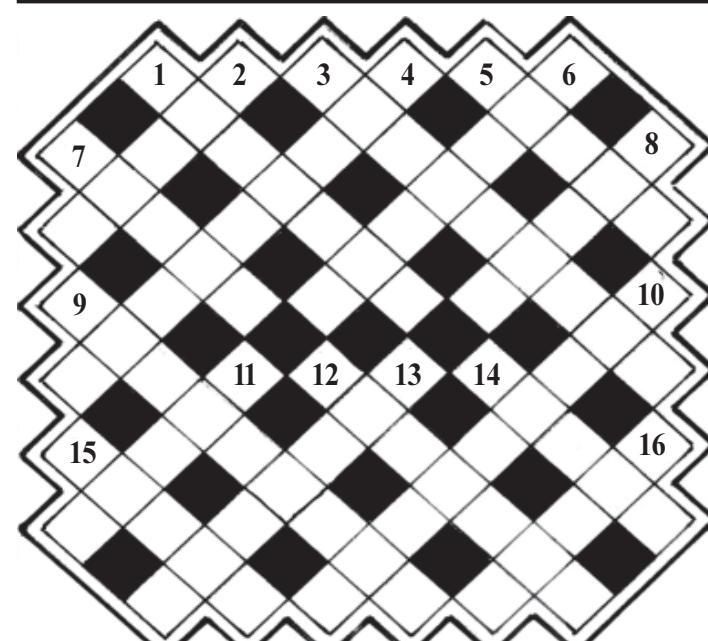
Махачкъалада яшамиш жезвай Багъадин Расулович Дастанирова Мегъарамдурун райондин администрациядин къилин сад лагъай заместитель Гъабибуллагъ Мурадалиеваз ва адан багърийриз играми буба
Желил Пиралиевич
рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъувал гузва.

Багърийри Россиядин ФНС-дин Дагъустанда авай районприн уртас инспекциядин налогар гузвайбурухъ галаз къалахдай отделдин начальникдин заместитель
Гъажихан Жалилович Гъажиханов
рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз адан мукъва-къилийриз башсагълугъувал гузва.

Дербент шегъерда яшамиш жезвай Шамил Эльдарович Рамазанов хизанди РД-дин лайихуу дұхтур, педиатр
Жамал Гъалимов
рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз адан хизанриз, мукъва-къилийриз, дериндай хажалат чуగунивди, башсагълугъувал гузва.

Кроссворд

Түкүрлайди - Абдула АБДУЛАЕВ, Ивигрин хүр

СУАЛАР: 1. Са чалай маса чалаз элкъурун. 2. Къуш. 3. Сулейман-Стальский районда са хуър. 4. Чуъхверрин сорт. 5. Клевирнавай багъдиз, салаз, векъиз фидай чка. 6. Къайдасувал. 7. Чайдин къаб. 8. Темпел, кагъул, къиле гар аваз хүн. 9. Недай хъач. 10. Лезги дестедик акъатзай чаларикай сад. 11. Күймекдиз агақун. 12. Цан цана хвал-хвал авунвай чил. 13. Тіблатдин бедбаҳтвал. 14. Бубадин патай мукъва-къили. 15. Гъар рангунин парчадин күсарикай түкүрнавай гъуърч ийдай къулар (приманка). 16. Шак фин.

ЛГ"-дин 4-нумрадиз акъатай кроссвордин жавабар:
1. Къайғанах. 2. Агъдабан. 3. Бажанах. 4. Къанунар. 5. Акърабар. 6. Баханай. 7. Агъургъан. 8. Арувима. 9. Аннамаз.